

Balvu novada teritorijas plānojums
2012. – 2023.gadam

Vides pārskata gala redakcija

2011.gada decembris

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads	4
1. Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra un iesaistītās institūcijas	5
1.1. Plānošanas dokumenta mērķi	5
1.2. Saistība ar citiem plānošanas dokumentiem	6
2. Vides pārskata sagatavošanas procedūra un iesaistītās institūcijas	7
3. Esošā Vides stāvokļa apraksts	8
3.1. Teritorijas ģeogrāfiskais raksturojums un novietojums	8
3.2. Virszemes ūdeņi	10
3.3. Meliorācija	18
3.4. Purvi	19
3.5. Pazemes ūdeņi	21
3.6. Meži	23
3.7. Derīgie izrakteņi	27
3.8. Aizsargājamās dabas teritorijas	28
3.8.1. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas	28
3.8.2. Dabas pieminekļi	31
3.8.3. Dendroloģiskie objekti	31
3.8.4. Mikroliegumi	32
3.9. Vides kvalitāte	33
3.9.1. Gaisa kvalitāte	33
3.9.2. Virszemes ūdeņu kvalitāte	34
3.9.3. Pazemes ūdeņu kvalitāte	37
3.9.4. Atkritumu apsaimniekošana	39
3.10. Objekti un teritorijas, kas var radīt potenciālo Vides piesārņojumu	40
3.10.1. Sadzīves atkritumu apsaimniekošana	40
3.10.2. Kapsētas	40
3.10.3. Dzīvnieku kapsētas	42
3.10.4. Lauksaimniecības raksturojums	42
3.11. Potenciāli piesārņotās un degradētās teritorijas	42
4. Iespējamās izmaiņas, ja plānošanas dokumenti netiktu īstenoti	45
5. Ar plānošanas dokumentu saistītās vides problēmas	46
6. Starptautiskie un nacionālie vides aizsardzības mērķi	47
6.1. Starptautiskie vides aizsardzības mērķi	47
6.2. Nacionālie vides aizsardzības mērķi	48
7. Plānošanas dokumentu īstenošanas iespējamās ietekmes uz vidi novērtējums	48
7.1. Tiešās ietekmes	48
7.2. Netiešās ietekmes	52
7.2. Īslaicīgās, vidēji ilgās un ilglaicīgās ietekmes	53
7.4. Summārās (kumulatīvās) ietekmes	54
8. Ietekmes uz vidi samazinošie pasākumi	55
9. Plānošanas dokumentu iespējamās alternatīvas	57
10. Iespējamā pārrobežu ietekme	58

11. Iespējamie kompensēšanas pasākumi	59
12. Balvu novada teritorijas plānojuma monitoringa pasākumi	60
Kopsavilkums	62
Izmantotā literatūra	64

IEVADS

Balvu novada teritorijas plānojums 2012.-2023.gadam ir Balvu novada administratīvās teritorijas plānojums, kas nosaka teritorijas esošo un plānoto teritorijas izmantošanu un šīs teritorijas izmantošanas aprobežojumus ar ilgtermiņa perspektīvu līdz 2023.gadam.

Saskaņā ar 14.10.1998. likumu „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”, stratēģisko novērtējumu veic plānošanas dokumentiem, kuru īstenošana var būtiski ietekmēt cilvēku veselību un vidi, tai skaitā teritorijas plānojumiem. Likumdošanas prasības paredz stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procesa ietvaros sagatavot Vides pārskatu, kurā raksturotas plānošanas dokumenta būtiskās ietekmes uz vidi, īpaši tas attiecināms uz tām plānošanas teritorijām, kurās atrodas Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (NATURA 2000).

Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma (turpmāk tekstā – SIVN) mērķis ir novērtēt plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamo ietekmi uz vidi.

SIVN procedūras gaitā sagatavots Vides pārskats, kas balstās uz Balvu novada teritorijas plānojuma paskaidrojuma rakstā apkopoto informāciju, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos piedāvātajiem plānotās izmantošanas risinājumiem un grafisko daļu. Vides pārskata izstrādē ņemtas vērā normatīvo aktu prasības, sniegta informācija par to, kādi starptautiskie un nacionālie vides aizsardzības mērķi attiecas uz attiecīgo teritoriju, analizēts teritorijas esošais vides stāvoklis, izvērtēta plānošanas dokumenta plānoto darbību iespējamā ietekme uz vides stāvokli.

Teritorijas plānojuma Vides pārskats tika izstrādāts saskaņā ar likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (14.10.1998.) un MK noteikumiem Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” (23.03.2004.).

Sagatavojot Teritorijas plānojuma Vides pārskata projektu, notika konsultācijas ar Vides pārraudzības valsts biroju un institūcijām ar kurām jāsaskaņo Vides pārskats.

Vides pārskats izstrādāts Balvu novada domei sadarbojoties ar uzņēmumu SIA „COWI”.

1. PLĀNOJUMA GALVENIE MĒRĶI, SATURS UN SAISTĪBA AR CITIEM PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM

1.1. PLĀNOŠANAS DOKUMENTS UN TĀ MĒRĶIS

Plānošanas dokuments, kuram tiek veikts ietekmes uz vidi stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums, ir Balvu novada teritorijas plānojums 2012.-2023.gadam. Darba uzdevums Balvu novada teritorijas plānojuma 2012.-2023.gadam izstrādei novada domes 2011.gada 20.janvāra lēmumam (protokols Nr.1,19.§) nosaka, ka Teritorijas plānojuma izstrādes mērķis ir radīt pamatu ilgstošai, stabilai Balvu novada pašvaldības ekonomiskai attīstībai, nodrošināt atbilstošu dzīves līmeni, izmantojot pašvaldībā esošos resursus, ievērojot tradīcijas, apzinot kultūrvēsturisko mantojumu un veicinot tā saglabāšanu, paredzot teritorijas racionālu izmantošanu un reglamentējot būvniecības kārtību tajā, sabalansējot privātīpašnieku un sabiedrības intereses.

Balvu novada teritorijas plānojums ir izstrādāts 12 gadu periodam un tas sagatavots saskaņā ar „Teritorijas plānošanas likumu” (22.05.2002.), MK noteikumiem Nr.1148 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi” (06.10.2009.), kā arī, ievērojot citus saistošos normatīvos aktus.

Balvu novada teritorijas plānojums ir tieši pakārtots Balvu novada attīstības programmā 2011.-2017.gadam noteiktajiem politiskajiem, ekonomiskajiem un sociālajiem mērķiem, kā arī attīstības virzieniem.

Saskaņā ar MK noteikumiem Nr.1148 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi” (06.10.2009.) teritorijas plānojumam ir šādas sastāvdaļas:

- 1) Paskaidrojuma raksts, kurā dots Balvu novada pašreizējās izmantošanas apraksts, noteikti teritorijas attīstības mērķi un virzieni, kā arī dots plānojuma risinājumu apraksts un pamatojums.
- 2) Grafiskā daļa, kurā attēlota Balvu novada teritorijas pašreizējā izmantošana un plānotā (atļautā) izmantošana mērogā 1:15000, kā arī Balvu pilsētas un ciemu pašreizējā un plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana mērogā 1:5000. Novada teritorijas plānojums izstrādāts izmantojot LĢIA sagatavotās topogrāfiskās kartes ar mēroga noteiktību 1:10000. Teritorijas plānojuma izstrādāšanā izmantotas arī ortofoto ainas un zemes kadastra plāns. Teritorijas plānojumā tiek noteiktas visa veida aizsargjoslas saskaņā ar Aizsargjoslu likumu. Tā kā kartogrāfiskajā materiālā atbilstoši mēroga noteiktībai (M 1:10000) daudzas aizsargjoslas nav iespējams grafiski parādīt, tad tās aizsargjoslas, kuras ir mazākas par 20 metriem nav attēlotas. Tās jāprecizē un jāuzrāda

detālpārskatos un būvprojektos.

3) Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi, kurā detalizēti noteikti pašvaldības un citu zemes īpašnieku un lietotāju tiesības un pienākumi attiecībā uz zemes gabalu izmantošanu un to saistīto apbūvi.

4) Pārskats par Balvu novada teritorijas plānojuma izstrādi, kurā apkopota informācija par pašvaldības lēmumiem, sabiedriskās apspriešanas materiāli, institūciju sniegtā informācija, nosacījumi un atzinumi, dažādi ziņojumi un cita informācija, kas izmantota vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma izstrādei

1.2. PLĀNOJUMA SAISTĪBA AR CITIEM PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM

Balvu novada TP ir saistīts ar šādiem teritorijas un attīstības plānošanas dokumentiem:

- Valsts līmeņa plānošanas dokumenti:
 - Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013.gadam;
 - Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam;
 - Vides politikas pamatnostādnes 2009-2015.gadam.
- Reģionāla līmeņa plānošanas dokumenti:
 - Latgales plānošanas reģiona attīstības programma 2008.-2014.gadam;
 - Daugavas baseina apgabala apsaimniekošanas plāns 2010.-2015.gadam;
 - Malienas reģionālai atkritumu apsaimniekošanas plāns 2005.-2025.gadam.
- Vietēja līmeņa plānošanas dokumenti: spēkā esošie Balvu novada teritoriālo vienību (Balvu pilsēta, Balvu pagasts, Bērzkalnes pagasts, Bērzpils pagasts, Briežuciema pagasts, Krišjāņu pagasts, Kubulu pagasts, Lazdulejas pagasts, Tilžas pagasts, Vectilžas pagasts un Vīksnas pagasts) Teritorijas plānojumi, arī pieguļošo pašvaldību spēkā esošie attīstības plānošanas dokumenti.

2. VIDES PĀRSKATA SAGATAVOŠANAS PROCEDŪRA UN IESAISTĪTĀS INSTITŪCIJAS

Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma nepieciešamību nosaka likums "Par ietekmi uz vidi novērtējumu". Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra organizēta atbilstoši likumam „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”, MK 23.03.2004. noteikumiem Nr. 157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”.

Novērtējums veikts pamatojoties uz Vides pārraudzības valsts biroja 29.03.2011. lēmumu Nr. 16 "Par stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras piemērošanu".

Vides pārskata sagatavošanas mērķis - novērtēt esošo vides situāciju, problēmas un noteikt iespējamus risinājumus. Vides pārskata sagatavošanā tika izmantoti elektroniski pieejami informācijas avoti, datu bāzes, dažādi publicēti materiāli. Pārskata sagatavošanas laikā notika konsultācijas ar vietējās pašvaldības darbiniekiem, institūciju pārstāvjiem.

Stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējums apkopots vides pārskata formā, kas sagatavots, analizējot Plānojuma atbilstību vides aizsardzības saistošo noteikumu prasībām un Plānojuma izstrādē un informācijas iegūšanā iesaistīto institūciju nosacījumiem. Plānojumā ievietotā informācija par vidi un ar to saistītām problēmām ir pietiekama, lai analizētu un novērtētu vides stāvokli.

Vides pārskats sagatavots, balstoties uz Balvu novada Teritorijas plānojuma pirmās redakcijas Paskaidrojuma raksta apkopoto informāciju un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu pirmajā redakcijā piedāvātajiem plānotās (atļautās) izmantošanas risinājumiem. Gatavojot vides pārskatu, izstrādātājs konsultējies ar Vides pārraudzības valsts biroju, Valsts vides dienesta Rēzeknes reģionālo vides pārvaldes, Dabas aizsardzības pārvaldi un Veselības inspekciju.

Vides pārskata sabiedriskā apspriešana organizēta kopā ar Teritorijas plānojuma pirmās redakcijas sabiedrisko apspriešanu.

3. Esošā Vides stāvokļa apraksts

3.1. TERITORIJAS ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS UN NOVIETOJUMS

Balvu novada teritorijas fiziski ģeogrāfiskās īpatnības nosaka teritorijas novietojums Austrumlatvijas zemienes ZA daļā, Daugavas un Veļikajas upju baseinu ūdensšķirtnē. No Balvu novada DR virzienā atrodas Lubānas līdzenums, bet austrumos Mudavas (Veļikajas) zemiene.

Balvu novads atrodas Latvijas A daļā, Latgales plānošanas reģiona Z daļā (1.attēls) un robežojas ar 9 novadiem: Gulbenes, Alūksnes, Viļakas, Baltinavas, Kārsavas, Rēzeknes, Madonas, Lubānas un Rugāju. Balvu novads izvietojies netālu no Krievijas robežas (Balvu pilsēta 35 km, bet novada tālākais A punkts 5 km attālumā), kas vienlaicīgi ir arī ES austrumu robeža.

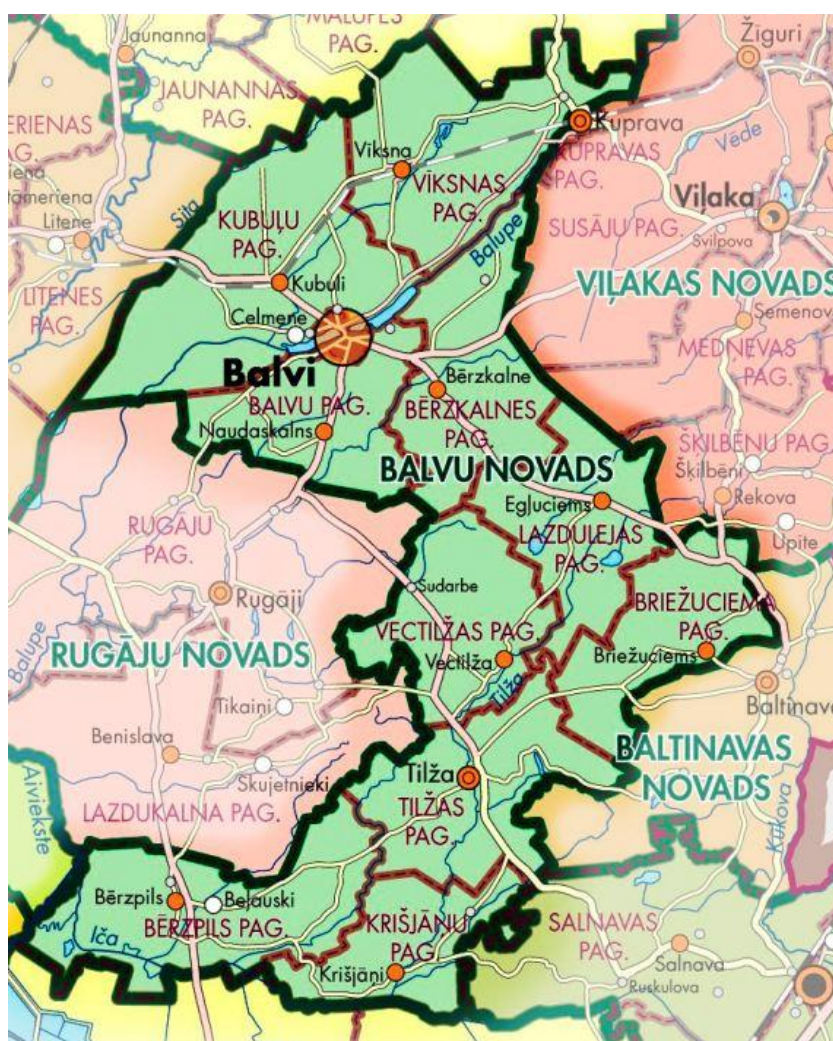

Attēls Nr.1. Balvu novada novietojums Latvijā un Latgales plānošanas reģionā

Novada administratīvais centrs ir Balvu pilsēta, kas atrodas nomaļus no galvenajām valsts transporta maģistrālēm un tālu no nozīmīgiem attīstības centriem (Rīga - 220 km, Rēzekne - 78 km). Savukārt tuvākie centri (Alūksne - 47 km, Gulbene - 38 km) ir līdzīgas kapacitātes pilsētas, bet bez nozīmīga attīstības potenciāla. Neskatoties uz to Balvu pilsēta ir reģiona nozīmes centrs un tās loma ievērojami palielināsies, attīstot ciešākas saites ar Alūksni un Gulbeni, visām trim pilsētām kopā pildot nacionālas nozīmes centra

lomu ar atbilstoša līmeņa pakalpojumiem un funkcijām. Balvu pilsēta iekļaujas Latgales reģiona austrumu pilsētu tīklā, ko sasaista „Austrumu stīga” – perspektīvais nacionālas nozīmes transporta koridors, kas palīdzēs stiprināt pilsētas lomu saskaņā ar tās potenciālu un uzlabos sociāli ekonomisko situāciju austrumu pierobežā.

Balvu novads izveidots 2009.gadā administratīvi teritoriālās reformas ietvaros. Saskaņā ar „Balvu novada pašvaldības nolikumu” (01.07.2009.) ir noteikts, ka Balvu novada teritoriālajā iedalījumā ietilpst Balvu pilsēta, Balvu pagasts, Bērzkalnes pagasts, Bērzpils pagasts, Briežuciema pagasts, Krišjāņu pagasts, Kubulu pagasts, Lazdulejas pagasts, Tilžas pagasts, Vectilžas pagasts un Vīksnas pagasts (2.attēls).

Attēls Nr.2. Balvu novada administratīvais iedalījums. Avots: Latvijas administratīvais iedalījums (18.12.2008.). Karte sagatavota RAPLM, Pašvaldību reformu departamentā

Kopējā Balvu novada platība ir 1044,47 km² un tajā dzīvo 15505 iedzīvotāji (01.01.2011.). Lielākās apdzīvotās vietas ir Balvu pilsēta (7897 iedzīvotāji), kā arī Kubulu ciems (727 iedzīvotāji) un Tilžas ciems (662 iedzīvotāji). Apdzīvotības blīvums Balvu novadā (14,8 iedzīvotāji/km²) ir mazāks par vidējo rādītāju Latvijā (34,6 iedzīvotāji/km²).

Balvu novada klimatu nosaka tā atrašanās vieta Latvijas A daļā. Tā kā tas izvietojies Lubānas zemienes un Latgales augstienes klimatiskajā rajonā, tad klimats šeit ir mēreni kontinentāls ar Latvijas apstākļiem palielinātu kontinentalitātes iezīmi.

Klimatiskajiem laika apstākļiem raksturīga ilgstoši pazemināta gaisa temperatūra, ziemas mēnešos un samazināts nokrišņu daudzums vasaras mēnešos ar paaugstinātu gaisa temperatūru jūlija mēnesī. Gada vidējā temperatūra ir aptuveni 4,8 °C. Siltākais mēnesis ir jūlijs, kad vidējā temperatūra ir aptuveni 17 °C, bet aukstākais mēnesis ir janvāris ar temperatūru aptuveni -7 līdz -9 °C.

Novadā raksturīga noturīga ziema ar 25 - 35 cm biezu sniega segu, kas vietām var sasniegt 50 - 60 cm. Sniega sega saglabājas apmēram 110 - 130 dienas, taču ar lielām novirzēm siltās un augstās ziemās.

Vidējais nokrišņu daudzums ir 550 - 650 mm gadā, visvairāk jūnijā, jūlijā un augustā. Vismazākais nokrišņu daudzums ir janvārī un februārī. Apmēram 20 - 25% nokrišņu izkrīt sniega veidā.

Aktīvo temperatūru summa sastāda no 1850 - 1900 °C, savukārt bezsala periods vidēji ilgst 130 - 140 dienas. Augsnes sasalums parasti sākas no 10.decembra, bet pilnīga augsnes atkušana no 15.aprīļa. Augsne pie 0 °C sasalst vidēji 29 cm, bet maksimāli līdz apmēram 80 cm.

Valdošo vēju virziens, tāpat kā visā Latvijas teritorijā ir DR, D un R vēji. Tie valdošie ir arī ziemā un rudenī, vasarās samazinās D vēju ietekme, savukārt pavasaros raksturīgi ir aukstie Z un ZA vēji. Vidējais vēja ātrums ir 3,5 m/sekundē, bet dienas ar stipriem vējiem (>15 m/sekundē) ir maz.

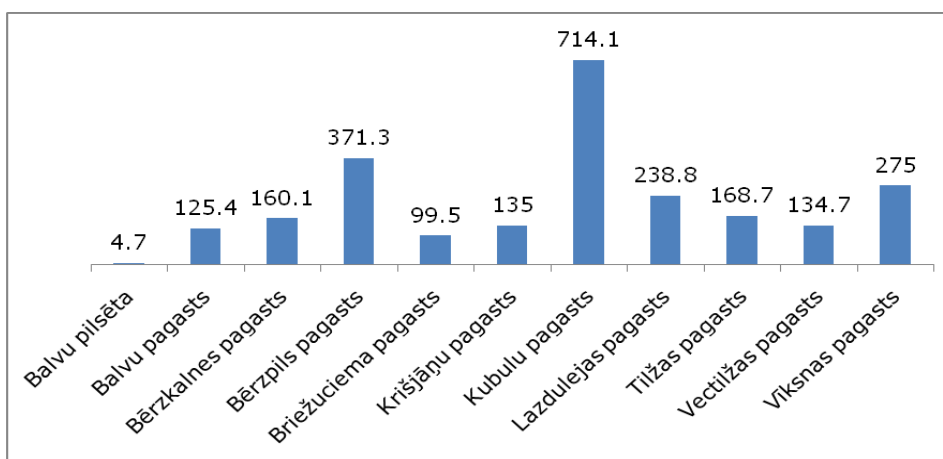
3.2. VIRSZEMES ŪDEŅI

Balvu novadā zem ūdeņiem (t.sk. zem zivju dīķiem) atrodas 2430,7 ha jeb 2,3% no novada kopplatības. Pēc hidrogrāfiskā iedalījuma novada teritorija ietilpst Daugavas baseina apgabalā (3.attēls).

Attēls Nr.3. Balvu novada novietojums Daugavas baseina apgabalā. Avots: Daugavas baseina apgabala apsaimniekošanas plāns 2010.-2015.gadam

Pēc platības visvairāk zemes zem ūdeņiem atrodas Kubulu, Bērzpils un Vīksnas pagastos. Vispārīgs zemes zem ūdeņiem sadalījums pēc platības Balvu novadā attēlots 4.attēlā.

Attēls Nr.4. Zemes zem ūdeņiem platības (ha) Balvu novadā (01.01.2011.). Avots: VZD

Lai precīzi novērtētu ūdeņu ekoloģisko un ķīmisko kvalitāti, lai izvirzītu prasības to vēlamajam stāvoklim un izlemtu, kā tos racionāli aizsargāt un apsaimniekot, ir izdalīti virszemes ūdensobjekti – dabisko apstākļu un slodžu ziņā vienveidīgi upju vai jūras piekrastes ūdeņu posmi vai ezeri. Lielākā daļa Balvu novada upju ietilpst Bolupes, un Ičas, bet mazākā Pededzes un Kokavas ūdensobjektu teritorijās.

Vispārīga informācija par Balvu novada ūdenstecēm, kuras ir garākas par 10 km, apkopota 1.tabulā.

Tabula Nr.1. Balvu novada ūdensteču raksturojums

Upes nosaukums	Kopgarums (km)	Sateces baseina laukums (km ²)	Aizsargjosla (m)
Aiviekste	114	9160	300
Bolupe	82	936	100
Iča	68	1060	100
Vārniena	50	370,8	100
Sita	41	175,4	100
Tilža	40	239	100
Keiba	28	94	100
Kurna	26	56	100
Dzirla	23	33,1	50
Teterupe	23		50
Sudarbe	22	110	50
Paukle	20		50
Dūkšupe	16	61	50
Karnīte	14	45,4	50
Dvorupe	14		50
Skujatne	13	27	50
Raicīne	13		50
Dūrupe	12		50
Sucene	11		50
Dobupe	10	18,3	50
Dzijaune	10	26,6	50

Lielākā daļa novadu šķērsojošās upes ir potamāla tipa upes ar izteikti lēnu tecējumu. Tās ir līdzenuma upes, no kurām liela daļa ir regulētas, meliorācijas gaitā gan padziļinātas, gan taisnotas. Tas ir izjaucis šo ūdensteču dabisko hidroloģisko režīmu un nenodrošina to bioloģisko attīrīšanos.

Aiviekste ir lielākā Daugavas pieteka Latvijas teritorijā. Tās garums ir 114 km, sateces baseins 9160 km², gada notece 1,81 km, kritums 23 m (0,2 m/km). Aiviekste ir Balvu un Lubānas novadu robežupe, kas tek pa Bērzpils pagasta teritoriju. Aiviekste iztek no Lubāna. Sākumā tek pa Lubāna līdzenumu ZA virzienā. Augštecē līdz Lubānai Aiviekstei ir ļoti mazs kritums, šajā posmā ietilpst trīs lielākās, ūdeņiem bagātākās pietekas - Iča, Bolupe, un Pededze. Nelielais gultnes šķērsriezums un ļoti niecīgais garenslīpums

augštecē pavasara palu periodā, kad upju ūdens pieplūde 2 - 4 reizes pārsniedz noteci, rada lielus applūzumus. Līdz Lubāna iedambēšanai 1984.gadā, Aiviekstes augštecē novēroja hidroloģiski retu parādību – Ičas, Bolupes ūdeņi un daļa Pededzes ūdeņu palu kāpjošajā fāzē tecēja nevis pa Aivieksti uz leju, bet atpakaļ uz Lubānu. Kad ezers bija piepildīts, sākās Lubāna klānu applūšana. Ūdeņiem bagātos pavasaros ezers un applūdušie klāni veidoja kopīgu ūdenstilpni 600 km² platību, t.i. vismaz 6 reizes lielāku par Lubānu tā dabiskajos krastos. Lai palielinātu Aiviekstes caurplūdumu un samazinātu applūšanu, 1926. - 1938.gadā upes gultne 78 km garumā no ezera līdz Kujas ietekai tika regulēta – padziļināta un iztaisnota. Pēc regulēšanas upes gultne šajā posmā saīsinājās līdz 72 km. Pēc Lubāna iedambēšanas, Aiviekstes iztekā ūdens režīmu regulē ar slūžām.

Saskaņā ar MK 2002.gada 12.marta noteikumiem Nr.118 „Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti”, Aiviekste visā garumā ir noteikta par prioritārajiem karpveidīgo zivju ūdeņiem.

Saskaņā ar likumu „Civillikums. Pielikumi” I Pielikumu (28.01.1937.) Aiviekste ir noteikta kā publiska upe, savukārt III Pielikums nosaka, ka visā upes garumā zvejas tiesības pieder vienīgi valstij.

Bolupe (dēvēta arī Balvupe, Balupe, lejtecē no Vārnienu ietekas - Pērdeja) ir Aiviekstes labā krasta pieteka. Upe savieno Balvu un Pērkonu ezerus vienotā sistēmā, tās kopgarums ir 82 km, baseina platība 936 km². Gada notece 0,21 km³. Kritums 17 m (0,21 m/km). Bolupe sākas Adzeles pacēlumā, tālāk ar nelielu kritumu tek pa pārpurvotu, pārmitru apvidu no Lubāna līdzenuma ZA daļas uz Lubāna klāniem. Bolupe ir lēna tecējuma upe ar lēzeniem, pārsvarā aizaugušiem krastiem, tās pietekas ir daudzkārt regulētas, taisnotas un pārraktas. Upē ir izteikta karpveidīgo biota, kurā biežāk sastopamās zivis ir plauži, līdakas, raudas, asari, ruduļi.

Saskaņā ar MK 2002.gada 12.marta noteikumiem Nr.118 „Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti”, Bolupe visā garumā ir noteikta par prioritārajiem karpveidīgo zivju ūdeņiem.

Bolupes krastā Balvu pilsētas teritorijā ir ierīkota labiekārtota peldvieta un atpūtas vieta.

Iča ir Aiviekstes labā krasta pieteka, tās garums 71 km, sateces baseins 1060 km², gada vidējā notece 0,23 km³, bet kritums 57 m jeb 0,8 m/km. Iča iztek no Pirtnieku ezera (Burzavas paugurainē). Bērzpils pagastā Iča ietek no DA un gar pagasta D robežu tek R virzienā gandrīz nepārtraukti līdz Paukles ietekai. Tālāk Lubāna līdzenumā upe Bērzpils pagasta teritorijas robežās pagriežas uz ZR gar Bērzpils purva R malu. Vidustecē un

lejtecē, kas ir Bērzpils pagasta teritorijā, upes ieleja ir plaša, maz izteikta. Pa ceļam uzņem ūdeņus no labā krasta pietekām – Keiba (28 km), Paukle (20 km) un Dziļjaune (10 km). Laika posmā no 1937.gada 1967.gadam ir gandrīz pilnīgi regulēta upe visā pagasta teritorijā, upei kritums šajā posmā ir < 0,3 m/km. Šeit Ičas upes virsplatums ir ap 20 m, dibena platums 1,5 - 2,5 m. Ičas upes pieguļošās platības šajā posmā pārsvarā nosusinātas.

Vārniena ir 50 km gara, Bolupes kreisā krasta pieteka, kuras baseina kopplatība ir 370,8 km². Upe regulēta 18,7 km garā posmā 1964.gadā. Neregulētajā posmā tai raksturīgi izteismīgi meandru krasti. Pēc upes bioloģiskās kvalitātes tā atbilst vidēji piesārņotas upes statusam.

Sita ir Pededzes kreisā krasta pieteka. Upes garums 41 km, sateces baseina platība 175,4 km², kritums 34 m. Upe sākas pie Siguldas purva D malas, satekot grāvjiem. Tek pa Adzeles pacēlumā uz DR. Pededzē ietek vairākus km augšpus Mugurupes ietekas.

Tilža ir viena no lielākajām Ičas labā krasta pietekām, tās garums ir 40 km, bet baseina platība 239 km². Tilžas baseins atrodas Adzeles pacēlumā. Tās augštece un lejteces posmi ir regulēti. Tilžas lejtecē ir bijušas Krišjāņu ūdensdzirnavas. Tilžas lielākās pietekas ir Vakša (7 km), Raicine (13 km) un Dūkšupe.

Keiba ir Ičas labā krasta pieteka. Upes kopējais garums 28 km, kritums 25 m, jeb 0,9 m/km. Tā tek tuvu Bērzpils pagasta D robežai, augšpus pietekai Siltenei lielā posmā ir Bērzpils un Krišjāņu pagastu, tālāk Bērzpils - Tilžas pagastu robežupe. Bērzpils pagasta teritorijā upe visā garumā vismaz vienreiz regulēta. Pagasta teritorijā no labās puses ietek pieteka Skujatne, kas visus baseina ūdeņus savāc turpat pagasta teritorijā.

Kurna ir Bolupes labā krasta pieteka, tās garums 26 km, sateces baseins 56 km². Upe iztek no Jūdiņu mežezeriem, kas atrodas Z no Rekavas purva. Augštecē tek caur Sprogu ezeru, 13 km garā posmā līdz Kubuliem regulēta. Lejpus Kubuliem līkumo pa ieleju. Ietek Bolupē 1,5 km lejpus Balvu ezeram.

Dzirla (Ģirla) ir Sitas kreisā krasta pieteka, tās garums 23 km, sateces baseins 33,1 km², kritums 25 m. Iztek pārpuvotā mežā 2 km uz R no Sprogu ezera. Augštecē regulēta, vidustecē tek DR virzienā pa viegli paugurotu reljefu, šķērsojot nelielus purviņus un pārpuvotas pļavas. Šajā posmā Dzirla stipri līkumota, krasti apauguši.

Sudarbe ir Vārnienes upes kreisā pieteka, sākas Orlovas purvā, kopējais garums 22 km, baseina platība 110 km², gada notece 0,021 km³, kritums 26 m (1,2 m/km). Vectilžas pagasta teritorijā tā tek pagasta Z daļā, aptuveni 5 km garumā.

Paukle ir Ičas labā krasta pieteka. Garums 20 km, bet kritums 20 m, jeb 1 m/km. Sākas Lazdukalna pagasta teritorijā, tek gandrīz visu laiku uz DR. Upei ir šaurs sateces baseins, jo ir iespiesta starp Skujatni un Dziļauri. Gandrīz visā garumā upe ir regulēta.

Pārējās novada teritorijā tekošās upes ir īsākas par 20 km.

Ūdensteces nav piemērotas rūpnieciskai nozvejai, kā arī to rekreatīvais potenciāls (izmantošana laivošanai, makšķerēšanai, peldvietu izveidei) bez papildus ieguldījumiem to labiekārtošanā ir zems. Vienlaicīgi nenoliedzama ir to nozīmība kā ainavu veidojošam elementiem.

Balvu novada teritorijā nav izbūvētas un nedarbojas neviena hidroelektrostacija.

Balvu novada ūdenstilpes ir uzstādinātās ūdenskrātuves un raktie dīķi.

Lielākās novada ūdenskrātuves ir Pērkonu un Balvu ezeri, kas atrodas Kubulu pagastā, bet robežojas ar Balvu pilsētu, kā arī ar Balvu un Bērzkalnes pagastiem.

Pērkonu ezera platība ir 229,6 ha, vidējais dziļums 1,3 m, bet maksimālais - 2,3 m. Ezera maksimālais garums ir 4,69 km, bet maksimālais platums - 0,7 km. Dūņu slānis ezerā pārsniedz 3 m. Ezera krasti ir lēzeni un vietām slīpi. Pērkonu ezerā ietek 3 upes - Bolupe, Pelnupe un Žaugupe. Ezera kopējais aizaugums ir ap 50%. Tajā ir sastopamas karūsas, līdakas, asari un raudas. Ezera dabiskais līmenis Bolupes regulēšanu dēļ ir pazemināts par apmēram 1,5 m. Gar ezera Z daļu iet ceļš V490 Balvi – Kuprava. Ezera krastā DR atrodas Balvu pilsēta, bet ZA apdzīvota vieta Pērkonī. Gar ezera krastiem ir izvietojušās viensētas – lauku mājas. Pie ezera ir piebraukšanas iespējas. Ezera piekraste netiek intensīvi izmantota. Piekļūšana tam vairākās vietās pilsētas perifērijā ir problemātiska, toties centrālajā daļā, pie Bolupes ir izveidota labiekārtota atpūtas vieta. Saskaņā ar likumu „Civillikums. Pielikumi” I Pielikumu (28.01.1937.) Pērkonu ezeram ir noteikts publiskā ezera statuss.

Balvu ezera platība ir 167,8 ha, vidējais dziļums 2,2 m, maksimālais dziļums 3,9 m. Ezera maksimālais garums ir 3,2 km, bet maksimālais platums - 0,7 km. Sakarā ar Bolupes regulēšanu ūdens līmenis ezerā pazemināts. Arī Balvu ezeram ir publiskā ezera statuss. Gar ezeru ved ceļš P35 Gulbene-Balvi-Viljaka- Krievijas robeža (Vientuļi). Ezera krastā atrodas Balvu pilsēta un apdzīvota vieta Celmene. Gar ezera krastiem ir izvietojušās viensētas – lauku mājas. Pie ezera ir piebraukšanas iespējas. Līdzīgi kā Pērkonu ezers, arī Balvu ezers ir dūņains, dūņu slānis tajā ir 0,5 - 3 m. Ezera krasti ir lēzeni un vietām purvaini, kopējais aizaugums sastāda 7%, tajā aug niedres, meldri, ežgalvītes, kosas, lēpes, mazlēpes, spirodelas, plakanās un skaujošās glīvenes,

ūdensrozes, elši, elodejas. Ezerā sastopamas līdakas, raudas, karūsas, līņi un plauži. Pie Balvu ezera atrodas divas labiekārtotas peldvietas un atpūtas vietas (peldvieta „Ezermala 1” un peldvieta „Ezermala 2”). Saskaņā ar likumu „Civillikums. Pielikumi” I Pielikumu (28.01.1937.) Balvu ezeram ir noteikts publiskā ezera statuss.

Balvu un Pērkonu ezeros ir sapropelis, tā vidējais slāņa biezums attiecīgi ir 4 un 4,8 m.

Abi ezeri un Bolupe ir nozīmīgs Balvu pilsētas vides, tēla un plānojuma struktūras elements. Balvu pilsēta būtiski ietekmē ezeru un upes ekoloģisko kvalitāti, jo tajās iekļūst piesārņojošās vielas gan no punktveida avotiem (Balvu pilsētas NAI), gan arī no difūzajiem avotiem (notece no uzņēmumu teritorijām; no individuālā sektora, kurš nav pieslēgts kanalizācijas sistēmai; no mazdārziņiem un lauksaimniecības zemēm). Augstāks piesārņojuma līmenis ir Balvu ezerā, jo te ieplūst kanalizācijas notekūdeņi, vēl ir jūtama arī ezera tiešā piekrastē savulaik darbojošos ražošanas uzņēmumu („Balvu gaļas kombināts” u.c.) ietekme

Orlovas ezera platība ir 82 ha un tas atrodas dabas lieguma „Orlovas (Ērgļu) purvs” teritorijā (skatīt sadaļu 2.7.1. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un objekti). Ezera vidējais dziļums ir 0,8 m, bet maksimālais dziļums 1 m. Krasti ir grūti pieejami, purvaini, ezera pamats – dūņains (dūņu slānis sastāda 0,3 – 3 m). Ezers ir stipri aizaudzis. Piebraucamā ceļa nav. Līdz ceļam Dubjeva – Cērpene attālums ir 4 km. Līdz tuvākajam ceļam Auziņi – Dukuļeva - 1 km. Mazi zivju resursi, sastopamās zivju sugas – līdaka, rauda, asaris, ķīsis un karūsa. Ligzdo pīles. Ezeru apdraud ūdens ziedēšana.

Ploskenas ezera platība ir 68,2 ha. Krasti ir lēzeni, ezera pamats – dūņains (dūņu un sapropeļa sastāvs slānis līdz 3 m). Zivju resursi ir nelieli. Sastopamās zivju sugas – līdaka, rauda, asaris, ķīsis un karūsa. Ligzdo pīles. Ezeru apdraud ūdens ziedēšana. Saskaņā ar likumu „Civillikums. Pielikumi” II Pielikumu (28.01.1937.) Ploskenas ezers pieder pie ezeriem, kuros zvejas tiesības pieder valstij.

Sprogu ezers pēc hidroloģiskā režīma tas ir caurteces ezers. Tā platība ir 55,9 ha, vidējais dziļums 1,8 m - 7,4 m, krasta līnijas garums 5,7 km, maksimālais garums 1,3 km, maksimālais platums 0,7 km. 1968.gadā ezera līmenis ir pazemināts par aptuveni 1,5 m, regulēta no ezera iztekošā upe Kurna. Dūņas veido līdz 2,5 m biezu slāni. Krasta slīpums ir lēzens. Apkārtnē dominē meliorētas lauksaimniecības zemes. Publiskā statusa ezers, zvejas tiesības pieder valstij. Sprogu ezers vērtējams ar visaugstāko rekreatīvo potenciālu, ko nosaka ezera ūdens kvalitāte, pieejamība, apkārtnes ainaviskums.

Saskaņā ar likumu „Civillikums. Pielikumi” II Pielikumu (28.01.1937.) Sprogu ezers pieder pie ezeriem, kuros zvejas tiesības pieder valstij.

Vēju ezera platība ir 26,8 ha un tas atrodas daļēji purvā, daļēji mežā. Ezera krasti ir lēzeni. Netiek izmantots rekreācijā, jo ir grūti pieejams.

Raicenes ezers aizņem 21 ha, bet tas ir ļoti sekls (0,5 – 2m). Ezera gultni klāj bieza dūņu kārtā. 90. gados šinī ezerā bijā plānots veikt izpētes darbus un iegūt sapropeli, taču šī iecere palika nerealizēta. Tas varētu ieinteresēt kādu no uzņēmējiem vai investoriem un šo plānu būtu iespējams realizēt vēl šobrīd. Sapropeli varētu pielietot augsnes mēslošanai, bet atsevišķos gadījumos arī dziedniecībā.

Lielais Pokuļevas ezers atrodas ceļa V490 Balvi – Kuprava malā. Tā platība ir 21,3 ha, pēc hidroloģiskā režīma klasificējas kā caurtekošs ezers, dziļuma starpība no 0,7-1,1 m, krasta līnijas garums ir 1,4 km. Ūdens līmenis ir pazemināts, apvadot Bolupi ezeram apkārt. Ezera krasti ir lēzeni, dūņu slānis sasniedz 1,1 m, virsūdens apaugums sastāda ~30%, kopējais apaugums ~50%. Ezerā sastopamas karūsas, līdakas, raudas. Ezeram ir publiskā ezera statuss, zvejas tiesības pieder valstij. Ezers ir salīdzinoši ērti sasniedzams, taču ezera aizaugšanas procesu dēļ, tā rekreatīvais potenciāls ir ievērojami zemāks, salīdzinot ar Sprogu ezeru. Ezera pieejamības un izmantošanas iespējas saistāmas sapropeļa izstrādi un atbilstošu ezera piekrastes labiekārtošanu. Saskaņā ar likumu „Civillikums. Pielikumi” II Pielikumu (28.01.1937.) Lielais Pokuļevas ezers pieder pie ezeriem, kuros zvejas tiesības pieder valstij.

Vectilžas ezers (caurteces ezers ar ūdens spoguļa platība 19,2 ha) atrodas Vectilžas pagasta centrālajā daļā, tā krastā savulaik izbūvēts Vectilžas ciems. Ezera izmantošanas priekšrocības nosaka salīdzinoši labs novietojums, taču līdzīgi kā citiem ezeriem, krasti ir grūti pieejami, purvaini, ezera pamats – dūņains (dūņu slānis sastāda 0,3 – 3 m), dziļums 0,9 – 1,5 m, zivju resursi ir nelieli. Ezera R un Z daļā ir izveidotas pieejas vietas. Tilžas upītei savulaik ir izbūvēts apvedkanāls ap ezeru, līdz ar to ir mākslīgi mainīts ezera līmenis, kas ir negatīvi ietekmējis meliorācijas sistēmu darbību apkārtējā teritorijā, veicinājis krastu pārpurvošanos, ezera aizaugšanas procesu attīstību.

Grūžņu ezera platība ir 12,5 ha. Tas ir DA – ZA virzienā orientēts, līdz 0,8 km garš, un 0,2 km plats beznoteces ezers. Vidējais dziļums 3,1 m, lielākais – 7 m. Ūdeņos mīt līdakas, karūsas, asari un raudas. Gultni klāj 0,5 – 2,1 m biezs dūņu slānis. Krasti zemi. Augi – grīšļi, kosas, niedres, lēpes. Ezeru ieskauj meži un sūnu purvi. Tuvākās augstākās vietas atrodas ezera DA pusē.

Pārējās novada ūdenstilpes ir samērā mazas un to saimnieciskā nozīmība un rekreatīvais potenciāls ir nebūtisks.

Rekreatīviem mērķiem (atpūtai pie ūdens un makšķerēšanai) ir izmantojama Naudaskalna ciemā (Balvu pagastā) mākslīgi izveidotā ūdens krātuve un ūdenskrātuve Eglūciemā (Lazdulejas pagastā), kā arī daudzas citas mazākas ūdenskrātuves.

Derdziņu ezers ir salīdzinoši neliels ezers (3,5 ha), kas atrodas Vīksnas pagasta ZR daļā, salīdzinoši nomaļus no apdzīvotām vietām. Ezera apkārtnē nav ūdens kvalitāti ietekmējošu saimniecisko objektu. Ainavisks un labi piekļūstams ir ezera Z, ZA krasts, kas perspektīvē varētu tikt attīstīts tūrisma un rekreācijas mērķiem.

Balvu novada teritorijā kā applūstošās teritorijas ir iezīmētas (attēlotas Teritorijas plānojuma II.sējuma „Grafiskā daļa”) teritorijas ap Balvu ezeru, Vārnienu un Tilžas upēm.

3.3. MELIORĀCIJA

Balvu novadā 2011.gada sākumā lauksaimniecībā izmantojamās zemes aizņēma 42744,3 ha, jeb 41,1% no kopējās teritorijas platības. Kopumā novadā no visām lauksaimniecībā izmantojamām zemēm 65,6% ir meliorētas.

Saskaņā ar Zemkopības ministrijas nekustamo īpašumu Vidzemes reģiona nodaļas datiem par meliorēto zemju stāvokli, 2010.gada 1.janvārī Balvu novadā meliorētās lauksaimniecībā izmantojamās zemes kopumā aizņēma 56642 ha, no kuriem 54534,7 ha bija ar drenāžu, bet 2106,9 ha ar vaļējiem grāvjiem (2.tabula).

Tabula Nr.2. Meliorēto zemju stāvoklis Balvu novadā (uz 01.01.2010.). Avots: Zemkopības ministrijas nekustamo īpašumu Vidzemes reģiona nodaļa

Nr. p.k.	Pagasts	Meliorēta lauksaimniecībā izmantojamā zeme (ha)			Meliorācijas sistēmas nodotas (ha)		Platība, kurā nepieciešama meliorācijas sistēmu remonts un rekonstrukcija (ha)
		Kopā	Tajā skaitā		īpašumā	atlikums	
			ar drenāžu	ar vaļējiem grāvjiem			
1.	Bērzkalnes	2127	2072,4	54,6	1696	431	540
2.	Bērzpils	3757,2	3123,3	633,9	2617	1140	990
3.	Briežuciema	2715,4	2703,1	12,3	2156	559	360
4.	Balvu	2872,8	2804,2	68,6	2012	861	360
5.	Kubulu	3521,1	3253,5	267,6	2474	1047	358
6.	Krišjāņu	1983,2	1947,7	35,5	1111	872	860

7.	Lazdulejas	2060,1	2048,1	12	1086	974	518
8.	Tilžas	3775,7	3749,8	25,9	2265	1511	740
9.	Vectilžas	2150,3	2135,6	14,7	1257	893	416
10.	Vīksnas	3075	2991,4	83,6	1817	1258	298
KOPĀ		28037,8	26829,1	1208,7	18491	9547	5440

Kopumā Balvu novadā atrodas valsts nozīmes ūdensnotekas 706,5 km garumā.

Balvu novada Bērzpils pagasta teritorijā pie Ičas un Dziļjaunes atrodas Dziļjaunes polderis 1280 ha platībā. Tas tika uzbūvēts lauksaimniecības platību aizsardzībai no applūšanas, taču ir izjaucis dabīgo noteču hidroloģisko režīmu.

Zemes reformas laikā līdz ar zemes īpašumu atgriešanu tā īpašniekiem īpašumā tika nodotas arī meliorācijas sistēmas. Rezultātā meliorācijas objektos vienotai meliorācijas sistēmai ir vairāki īpašnieki/valdītāji, kuru atšķirīgā attieksme pret meliorācijas sistēmu ekspluatēšanu reizēm rada problēmas meliorācijas sistēmu normālai funkcionēšanai.

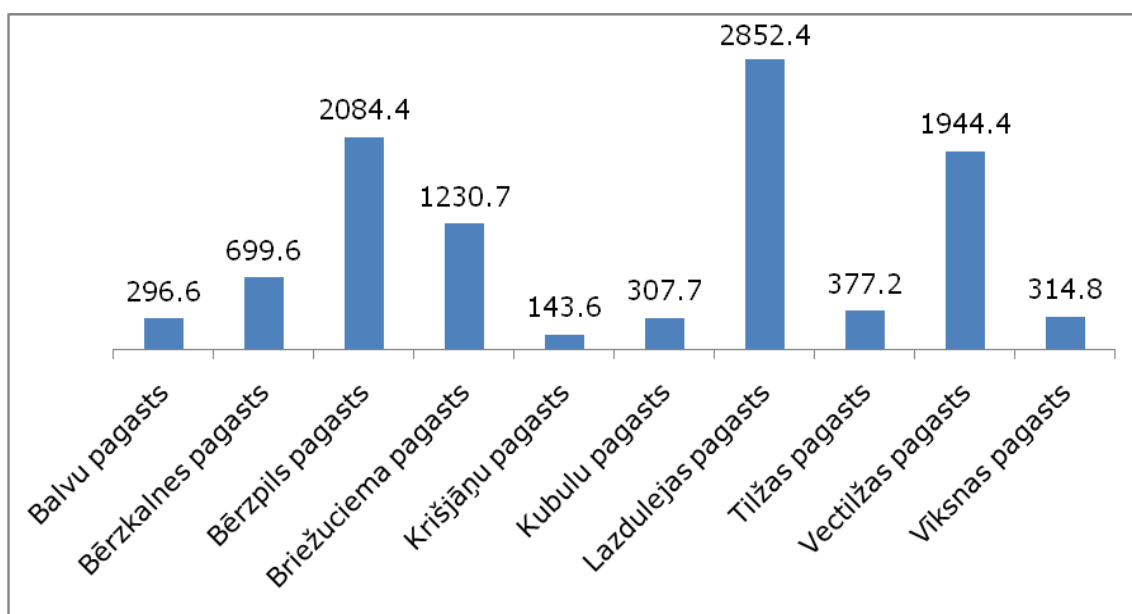
Par meliorācijas būvju un ierīču saglabāšanu un uzturēšanu darba kārtībā būtu jā rūpējas meliorēto lauksaimniecības zemju īpašniekiem vai lietotājiem. Saskaņā ar datiem uz 2010.gada 1.janvāri, Balvu novadā 5440 ha (19,4%) meliorētajām zemēm un 751,3 km ūdensnotekām bija nepieciešams remonts vai rekonstrukcija (2.tabula).

Vajējo ūdensteču normatīvais (vidējais ūdensteces aizsērēšanas laiks līdz drenu kolektoru izteku līmenim) pārtīrīšanas periods ir 10 gadi (8 – 12 gadi). Zemju meliorācijas pašreizējais stāvoklis Balvu novadā ir apmierinošs.

3.4. PURVI

Ekosistēmā purvi darbojas kā ūdens akumulators - sevī uzkrājot ūdeni, tie ietekmē tuvākās apkārtnes klimatu un ūdens režīmu. Purvi attīra piesārņotos lietus un virszemes ūdeņus, arī mitrāji darbojas kā dabiskās attīrīšanas iekārtas piesārņojuma gadījumos.

Kopumā Balvu novadā purvu teritorijas aizņem 10251,4 ha, jeb 9,9% no visas novada teritorijas (5.attēls). Lielākās purvu teritorijas ir izvietojušās novada centrālajā daļā, kur, piemēram, Lazdulejas pagastā tie aizņem 31,6%, Vectilžas pagastā 21,5%, bet Briežuciema pagastā 15% no visas teritorijas. Purvi šeit veido samērā vienlaidus masīvus. Savukārt novada DR daļā lielākās purvu platības atrodas Bērzpils pagastā, kur tie aizņem 17% no visas teritorijas.

Attēls Nr.5. Purvu platības (ha) Balvu novadā (01.01.2011.). Avots: VZD

Jāņem gan vērā, ka daļa no novadā esošajiem purviem atrodas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju robežās. Dabas liegumu teritorijās ir ielauti Bērzpils purvs, Salas purvs, Orlovas (Ērgļu) purvs, Mūrnieku (Lielais) purvs, kā arī Stompaku purvi

Bērzpils purva kopējā platība ir 1984 ha. Tā lielākā daļa atrodas Bērzpils pagasta teritorijā un tas ietilpst dabas liegumā „Lubāna mitrājs”. Bērzpils purvā lielāko platību aizņem augstā tipa kūdras iegula, kurā dominē sfagnu un spilvu–sfagnu kūdra. Vairāku 100 ha lielas platības Bērzpils purva malā aizņem zemā tipa kūdra.

Salas purvs tikai mazā platībā iestiepjas Balvu novadā un tajā atrodas tikai zemā tipa kūdras iegula. Ietilpst dabas lieguma „Lubāna mitrājs” teritorijā

Orlovas (Ērgļu) purvs tiek vērtēts kā izcilas nozīmes augstais purvs un purvaini meži ar nelieliem pārejas purva fragmentiem. Platība 2701 ha. Kopumā tas ir akačains, apaugumā vērojamas retas priedītes un vairākas sausas ar mežu apaugušas saliņas. Ietilpst dabas lieguma „Orlovas (Ērgļu) purvs” teritorijā”

Stompaku un Mūrnieku (Lielais) purvi pieder pārejas un augstajiem jeb ombrotrofajiem purviem, pie kam Mūrnieku purva lielāko daļu veido klajš, samērā līdzens augstais purvs. Purvos mīt daudz organismu grupas, kuru pastāvēšana ir tieši atkarīgas no purviem, īpaši, no lieliem purviem. Teritorijai raksturīgi augstie purvi ar ārkausa kasandru. Purvus ietver purvainis priežu mežs, kā arī lapkoku un jauktu koku meži. Purva salās uz minerālaugšnes atrodas vecas priežu un apšu audzes. Lielu daļu no Stompaku purva

aizņem pārejas purvs – to veido spilves, andromedas, niedres, pūkaugļu grīslis, šeihcērija, trejlapu puplaksis. Visi purvi, kas meža inventarizācijas datus ir novērtēti kā zāļu purvi, ir pārejas tipa purvi. Tajos sastopamas bagātīgas mellenāju kārkla audzes. Mūrnieku purvs ir labākā kondīcijā nekā Stompaku purvs. Tajā klaji laukumi mijās ar priedi apaugušiem laukumiem, taču šis aizaugums nav tik biezs. Taču, ja netiks likvidēta meliorācijas sistēma, arī šim purvam draud aizaugšana. Par to daļēji liecina arī akači, kuros vairs nav ūdens (tie ir aizvilkušies ar sfagniem). Abi purvi ietilpst dabas lieguma „Stompaku purvi” teritorijā.

Ņemot vērā šo teritoriju ES mēroga īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) statusu, purvi nav izmantojami aktīvai saimnieciskajai darbībai (kūdras ieguvei dzērveņu audzēšanai u.c.), kā arī to tiešā apkārtnē nav pieļaujamas darbības, kas varētu izmainīt purvu hidroloģiskos apstākļus un kaitētu apzinātajām dabas vērtībām.

Atšķirībā no citiem Balvu novada teritorijās esošajiem purviem, Naudiševas (Naudaskalna), Lutanānu un Blauzgovas purvi nav īpaši aizsargājamo dabas teritoriju skaitā, līdz ar to ir salīdzinoši lielākas iespējas šī dabas resursa saimnieciskai izmantošanai (kūdras ieguvei, dzērveņu audzēšanai u.tml.).

Rūpnieciskām vajadzībām kūdras izstrāde un dzērveņu audzēšana šobrīd notiek 260 ha lielajā Naudiševas (Naudaskalna) purvā Balvu pagasta teritorijā (skatīt sadaļu 2.6.6. „Derīgie izrakteņi”).

Lutanānu purva kopējā platība ir 829 ha. Kūdras slāņa vidējais dziļums sastāda 3,8 m, bet lielākais 5,8 m. Kopējie kūdras krājumi visā purva teritorijā tiek lēsti ~ 27,4 mlj.m³, no kuriem rūpnieciski izmantojumi 15,8 mlj.m³. Līdz 2 m dziļumam kūdra tiek raksturota kā maz sadalījusies, dziļāk vidēji un labi sadalījusies. 70-80.gados Lutanānu purvā Briežuciema pagasta teritorijā tika iegūta pakaišu frēzkūdra ~ 100 ha platībā. Kopš 90.gadu sākuma kūdras izstrāde nenotiek, bet ieguves vieta nav rekultivēta.

Blauzgovas purva platība ir 216,7 ha un tā lielākā daļa atrodas Briežuciema pagastā.

Pārējā novada teritorijā esošās purvu teritorijas neaizņem tik lielas platības.

3.5. PAZEMES ŪDEŅI

Balvu novada teritorija ietilpst Baltijas artēziskajā baseinā, kas ir ūdeni saturošu un ūdeni vāji caurlaidīgu slāņkopu mija. Litoloģiski viendabīgie ūdens saturošie slāņi, kurus vienu no otra atdala ūdeni vāji caurlaidīgi slāņi (sprostslāņi), veido ūdens horizontus. Blakus

iegulošie un hidrauliski saistītie ūdens horizonti tiek apvienoti ūdens horizontu kompleksos.

Pēc ūdens apmaiņas intensitātes un tā ķīmiskā sastāva, artēziskā baseina griezumā izdala trīs hidroģeoloģiskas zonas: aktīvas ūdens apmaiņas jeb saldūdeņu zonu, palēninātas ūdens apmaiņas jeb sāļūdeņu zonu un ļoti lēnas ūdens apmaiņas („stagnanto”) jeb sālsūdeņu zonu. Par robežu starp šīm zonām tiek pieņemti visā Latvijā izplatītie un bieži Narvas un ordovika – silura ūdens sprostsplāni. Vertikālā ūdens apmaiņa starp dažādām zonām ir ļoti apgrūtināta un var notikt tikai tektonisko lūzumu zonās.

Nozīmīgākā novadam ir aktīvas ūdens apmaiņas (saldūdeņu) zona, kas aptver kvartāra un pirmskvartāra ūdens horizontus līdz Narvas sprostsplānim. Tajā ietilpst gan gruntsūdeņi gan artēziskie ūdeņi.

Gruntsūdeņi izplatīti dažādas ģenēzes kvartāra nogulumu, kuru biezums reti pārsniedz 20 m, augšējā daļā. To ieguluma dziļums svārstās no 0,1 m purvos līdz 5 un vairāk metriem pauguru virsotnēs, bet parasti tas ir 2 – 3 m dziļumā. Novada teritorijas lielākā daļā nogulumu virskārtu veido morēnas smilšmāls un mālsmilts. Šajos iecirkņos sastopami tikai sporādiskie gruntsūdeņi (smilts lēcās) un to resursi ir niecīgi. Fluvioglaciālās smilts un smilts – grants izplatības rajonos, gruntsūdeņu resursi ir salīdzinoši vairāk, bet tie iegul lielākā dziļumā.

Artēziskie ūdeņi ir izplatīti pirmskvartāra nogulumos. Tie aizpilda smilšaino nogulumu poras, kā arī karbonātisko iežu plaisas un kavernas. Pirmais no zemes virsmas ūdens horizontu komplekss, kas izplatīts visā Balvu novadā un jebkurā tā vietā raksturojas ar ievērojamiem resursiem, ir Pļaviņu – Daugavas ūdens horizontu komplekss. Ūdeņi satur plaisainie dolomitizētie kaļķakmeņi un merģeļi. Vairums urbumu novada teritorijā ierīkoti uz Daugavas horizontu. Jāatzīmē, ka Daugavas horizonts ir nosacīti vāji aizsargāts pret piesārņošanu, jo ir salīdzinoši neliels to pārsedzošo kvartāra, kā arī Katlešu svītas mālaino nogulumu biezums. Katlešu – Ogres ūdens horizontam, lai gan tas atsedzas tieši zem kvartāra nogulumiem, ūdensapgādē ir mazāka nozīme. Tas skaidrojams, ka tā biezums ir salīdzinoši niecīgs.

Balvu pilsētā iedzīvotāju ūdens apgāde tiek nodrošināta no Gaujas - Amatas horizonta, kā arī no Arukilas - Burtnieku horizonta.

Pie dzeramajiem pazemes ūdeņiem pieskaita pazemes saldūdeņus ar hlorīdu un sulfātu koncentrāciju zemāku par 250 mg/l, permanganāta oksidējamību zemāku par 5 mg O₂/l,

neatkarīgi no dzelzs koncentrācijas. Tāds ir pazemes ūdens raksturojums, kura dabiskais sastāvs ir maksimāli tuvs „Dzeramā ūdens obligātajām nekaitīguma prasībām”.

Gruntsūdeņiem un artēziskiem saldūdeņiem ir līdzīgs ķīmiskais sastāvs, bet tiem piemīt dažādas ūdens kvalitatīvās īpatnības. Sakarā ar gruntsūdeņu īso aprites ciklu zemes dziļēs, parasti ir mazāk mineralizēti un mīksti. Nelielā dziļumā ieguļojās, labi filtrējošās smiltīs sastopami gruntsūdeņi ar mineralizāciju 0,06 – 0,15 g/l un cietību 0,5 – 2 mmol/l. Dzelzs koncentrācija šādos ūdeņos ir zemāka par 0,2 mg/l. Jāatzīmē, ka gruntsūdeņu resursi ir niecīgi un tos var izmantot individuālo māju ūdensapgādei ierīkojot grodu akas.

Gruntsūdeņu kvalitāte ir ļoti mainīga gan teritorijā, gan laikā. Bieži gruntsūdeņu kvalitāte neatbilst dzeramā ūdens prasībām paaugstinātās organisko skābju koncentrācijas dēļ, kas piedod ūdenim dzeltenu nokrāsu. Sliktākas kvalitātes gruntsūdeņi sastopami purvainās teritorijās (krāsainība līdz 200 PCU, amonjaks līdz 3 mg/l, dzelzs līdz 10 mg/l). Turklāt jāatzīmē, ka gruntsūdeņi nav aizsargāti no virszemes piesārņojuma.

Artēziskiem ūdeņiem, salīdzinot ar gruntsūdeņiem, ir raksturīga augstāka mineralizācija un cietība – visos horizontos attiecīgi vidēji tā ir ap 0,3 g/l un 6 mmol/l. Artēzisko saldūdeņu kvalitāte var neatbilst dzeramā ūdens prasībām tikai pēc dzelzs satura (norma 0,2 mg/l). Artēziskie ūdeņi, salīdzinot ar gruntsūdeņiem, ir daudz labāk aizsargāti un virszemes piesārņojuma pazīmes tajos sastopamas ļoti reti.

Augsta dzelzs koncentrācija ūdenī ir tipiska problēma, kas neļauj izmantot to ūdensapgādē bez attīrīšanas. Tā ir maz atkarīga no ūdeni saturošiem izejumiem un mainās plašā intervālā - 0,15 – 2,5 mg/l, visbiežāk 0,2 – 0,6 mg/l. Kopumā dzelzs saturs problēmai ir vispārējs raksturs. Tā kā artēziskajos ūdeņos dzelzs pārsvarā sastopama divvērtīga jona formā, ūdens atdzelžošana ir veicama ar vienkāršu un lētu metožu palīdzību.

Dzeramā ūdens nodrošinājums pilsētas un visa novada vajadzībām vērtējams kā pietiekams. Sakarā ar salīdzinoši niecīgu pazemes ūdeņu resursu izmantošanas pakāpi šobrīd pazemes ūdeņu resursu aizsargāšana no izsīkšanas novada teritorijā nav aktuāla.

3.6 MEŽI

Mežs ir ekosistēma visās tās attīstības stadijās, kur galvenais organiskās masas ražotājs ir koki, kuru augstums konkrētajā vietā var sasniegt vismaz piecus metrus un kuru pašreizējā vai potenciālā vainaga projekcija ir vismaz 20 procentu no mežaudzes aizņemtās platības.

Meža zeme ir zeme, uz kuras ir mežs, zeme zem meža infrastruktūras objektiem, kā arī mežā ietilpstošie un tam piegulošie pārplūstošie klajumi, purvi un lauces.

Pēc VZD datiem Balvu novadā uz 01.01.2011. meži aizņēma 38686,3 ha teritorijas, kas sastāda 37,2% no visas novada kopplatības.

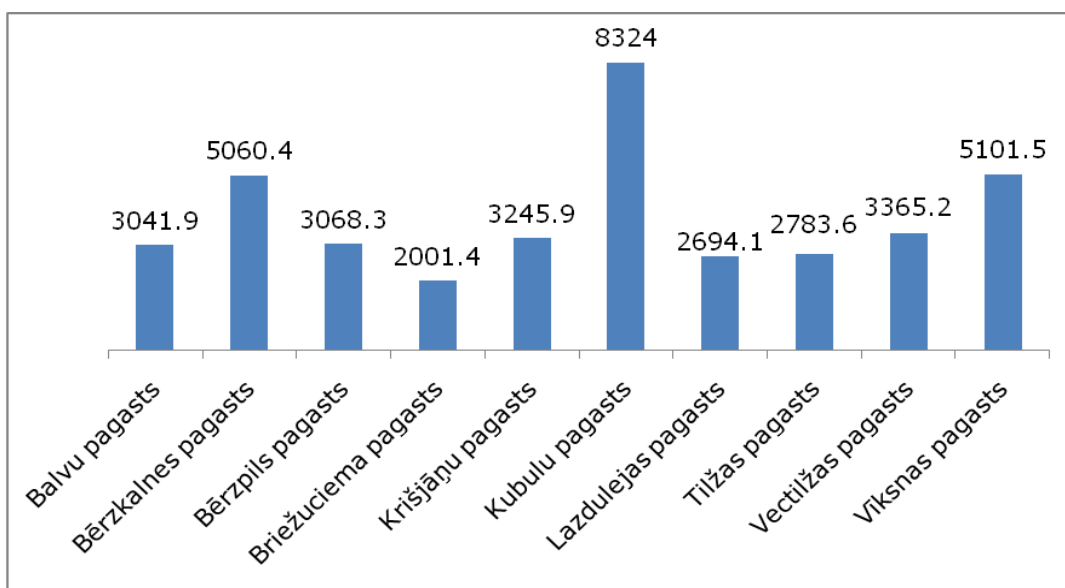
Savukārt pēc Valsts meža dienesta datiem uz 2011.gada 13.martu Balvu novadā meži aizņēma 38367,87 ha meža zemes (3.tabula).

Tabula Nr.3. Platību sadalījums (ha) meža zemes kategorijās Balvu novadā (13.03.2011.). Avots: Meža statistika 2010.gads. Valsts meža dienesta dati.

Meža iedalījums	Meži	Purvi	Lauces	Pārplūstoši klajumi	Meža zeme ar infrastruktūras objektiem	Kopā
Privāti	25993,87	1007,0	129,4	4,9	8,51	27143,68
Valsts	12086,4	8362,2	76,7	10,3	396,8	20932,4
Pašvaldības	287,6	195,7	2,7	0	0	486
Kopā	38367,87	9564,9	208,8	15,2	405,31	48562,08

Pēc Valsts meža dienesta datiem uz 13.03.2011. 55,9% meža zemju platības piederēja privātpašniekiem, valsts īpašumā atradās 43,1%, savukārt pašvaldības īpašumā bija tikai 1% no visām novada meža zemēm.

Lielākās vienlaidus meža platības (6.attēls) atrodas Kubulu, Vīksnas un Bērzkalnes pagastos, kur meži aizņem vairāk kā 5000 ha.

Attēls Nr.6. Meža platības (ha) Balvu novadā (01.01.2011.). Avots: VZD

Valdošā koku suga ir tā, kurai mežaudzē ir vislielākā koksnes krāja. Balvu novadā dominējošie ir mīkstie lapu koki, kas aizņem 60,5% no visām mežaudžu platībām, pēc tam seko skuju koki, kas aizņem 39,4% no visām platībām (4.tabula).

Tabula Nr.4. Valdošo koku sugu sadalījums pēc platības (ha) Balvu novadā (2010.)

Avots: Meža statistika 2010.gads. Valsts meža dienesta dati.

Suga	Platība	%
Priede	11292,73	31,4
Egle	2883,06	8,0
Bērzs	13013,65	36,2
Melnalksnis	2688,47	7,5
Apse	2687,33	7,5
Baltalksnis	3204,14	8,9
Liepa	6,2	0,0
Citi mīkstie lapu koki	156,29	0,4
Ozols	4,9	0,0
Osis	24,3	0,1
Citi cietie lapu koki	6,3	0,0
Skuju koki kopā	14175,79	39,4
Mīkstie lapu koki kopā	21756,08	60,5
Cietie lapu koki kopā	35,5	0,1
Visas sugas kopā	35967,37	100

Meža augšanas apstākļu tips ir mežaudžu sistematizācijas vienība. Mežaudzes sistematizē pēc mežaudzes augsnes un mitruma apstākļiem, uzbūves, atjaunošanās gaitas un produktivitātes. Viena meža augšanas apstākļu tipa mežaudzēs piemēro vienveidīgus meža apsaimniekošanas principus. Balvu novadā dominē mežaudzes uz sausām minerālaugsnēm, kas aizņem trešo daļu (32,9%) no visām mežaudzēm. Šādi augsnes apstākļi norāda par salīdzinoši labām meža apsaimniekošanas iespējām un mazākiem kapitālieguldījumiem meža infrastruktūrā. Pārējās lielākās platības sastāda mežaudzes uz nosusinātām minerālaugsnēm (22,7%) un mežaudzes uz slapjām minerālaugsnēm (18,7%). Tas rada nepieciešamību, ievērojot ekoloģiskās intereses un ekonomisko pamatojumu, plānot atšķirīgu pārmitro mežu un arī nosusināto mežu apsaimniekošanu, kas attiecas ne tikai infrastruktūras izveidi vai atjaunošanu, bet arī uz meža apsaimniekošanas modeļu izvēli.

Tabula Nr.5. Mežaudžu sadalījums meža augšanas apstākļu tipos Balvu novadā (2010.).

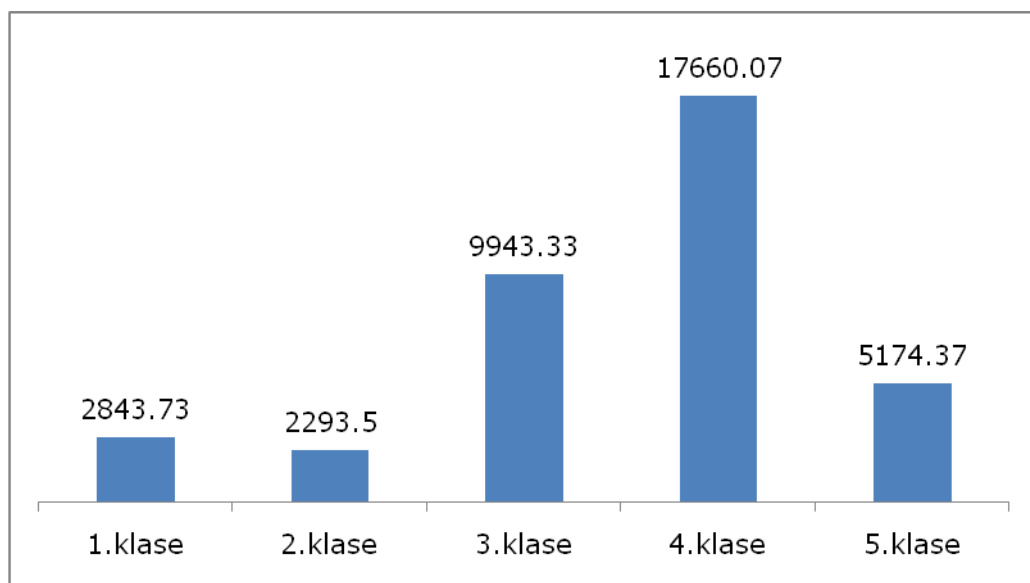
Avots: Meža statistika 2010.gads. Valsts meža dienesta dati.

Meža augšanas apstākļu tips	Platība (ha)	Platība (%)
Mežaudzes uz sausām minerālaugsnēm		
Sils	74,5	0,2
Mētrājs	962,7	2,7
Lāns	1328,1	3,7

Damaksnis	4085,76	11,4
Vēris	5053,09	14
Gārša	315,6	0,9
Kopā	11819,75	32,9
Mežaudzes uz slapjām minerālaugsnēm		
Grīnis	2,8	0
Slapjais mētrājs	704	2
Slapjais damaksnis	2430,47	6,8
Slapjais vēris	3399,1	9,5
Slapjā gārša	149,7	0,4
Kopā	6686,07	18,7
Mežaudzes uz slapjām kūdras augsnēm		
Purvājs	1473,83	4,1
Niedrājs	2319,8	6,4
Dumbrājs	1431,69	4
Liekņa	18,2	0,1
Kopā	5243,52	14,6
Mežaudzes uz nosusinātām minerālaugsnēm		
Viršu ārenis	19,4	0,1
Mētru ārenis	871,8	2,4
Šaurlapu ārenis	3145,57	8,7
Platlapju ārenis	4136,33	11,5
Kopā	8173,1	22,7
Mežaudzes uz nosusinātām kūdras augsnēm		
Viršu kūdrenis	378,8	1,1
Mētru kūdrenis	562,6	1,6
Šaurlapu kūdrenis	1985,13	5,5
Platlapju kūdrenis	1118,4	3,1
Kopā	4044,93	11,3
Pavisam kopā	35967,37	100

Meža ugunsbīstamība ir atkarīga no meža augšanas apstākļu tipa, meža vecuma, koku sugas, zemsegas, paaugas, pameža un pielūžņojuma. Mežus pēc to ugunsbīstamības iedala piecās klasēs (7.attēls).

Saskaņā ar 2009.gada datiem vairāk kā puse (62,2%) no mežiem iekļauti 4. un 5. klasē, kurām ugunsbīstamība ir zema vai ļoti zema. No visām mežu platībām 26,2% iekļautas 3. klasē ar vidēju ugunsbīstamību un tikai 13,5% mežiem ir noteikta paaugstināta vai augsta ugunsbīstamība (1. un 2. klase).

Attēls Nr.7. Meža zemes platību (ha) sadalījums ugunsbīstamības klasēs Balvu novada mežos. Avots: Meža statistika 2010.gads. Valsts meža dienesta dati.

1. un 2. klases meži ir sevišķi ugunsbīstami un prasa speciālu uzmanību organizējot mežu apsardzību pret ugunsgrēkiem, īpaši pavasara un vasaras sezonās. Šajos mežos ir vislielākā degamība vai aizdegšanās iespēja, kas atkarīga no mežu apmeklētības, pilsētu, apdzīvotu vietu, dzelzceļu un ceļu tuvumā.

Ceļu tīkla biežība meža zemju platībās ir kopumā apmierinoša. Valsts meža teritorijā meža ceļu remontu un būvi organizē AS „Latvijas valsts meži”, citu īpašnieku mežos dažkārt rodas sarežģījumi par meža ceļa uzturēšanu, kas galvenokārt saistīts ar vairāku meža apsaimniekotāju esamību vienā teritorijā, kas savukārt rada savstarpēju nesaskaņotību par ceļa uzturēšanu kārtībā.

3.7. DERĪGIE IZRAKTEŅI

Saskaņā ar Valsts SIA „LVĢMC” izstrādāto Derīgo izrakteņu (būvmateriālu izejvielu, kūdras un dziedniecības dūņu) krājuma bilanci uz 2009.gadu, Balvu novadā tika izmantotas 6 derīgo izrakteņu atradnes (6.tabula).

Tabula Nr.6. Izmantojamo derīgo izrakteņu atradņu saraksts Balvu novadā (2009.). Avots: Derīgo izrakteņu (būvmateriālu izejvielu, kūdras un dziedniecības dūņu) krājuma bilance par 2009.gadu (Valsts SIA „LVĢMC”).

N.p.k.	Derīgais izraktenis	Atradnes nosaukums	Pagasts	Nr.bilancē
1.	Smilts	Āpšinieci	Kubulu	10
2.	Smilts	Vanagi I	Lazdulejas	11
3.	Smilts-grants un smilts	Augstasils II	Briežuciema	20

4.	Smilts-grants un smilts	Deviņzieda kalns	Krišjāņu	21
5.	Smilts-grants un smilts	Rubuļeva	Bērzkalnes	22
6.	Kūdra	Naudiševas (Naudaskalna) purvs	Balvu	10

Izmantojamās smilts un smilts-grants atradnēs būvsmilts krājumi ir nozīmīgi un nodrošina pašvaldības un privāto ceļu apsaimniekotāju vajadzības. Tas pats attiecināms uz būvsmilts pieejamību celtniecības vajadzībām. Dažādos laika posmos Balvu novada pagastos ir veikta vairāku derīgo izrakteņu atradņu izpēte, taču to izmantošana vai nu nav notikusi, vai arī to krājumi ir izsmelti un tās nav izmantojamas.

Kūdra Balvu novadā sastopama samērā bieži, tomēr tās lielākoties ir nelielas iegulas vai arī kūdras izmantojamais slānis nepārsniedz 1 m biezumu, pie tam vairāki nozīmīgāki purvi atrodas valsts aizsardzībā kā dabas liegumi vai īpaši aizsargājamas teritorijas (skatīt sadaļu 3.7. „Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un objekti”). Rūpnieciskām vajadzībām kūdras izstrāde šobrīd notiek Naudiševas (Naudaskalna) purvā Balvu pagasta teritorijā. Kā plānotā derīgo izrakteņu ieguves teritorija tiek noteikta Lutinānu purva kūdras atradne (kūdras fonda Nr.4099) Briežuciema un Lazdulejas pagastu teritorijā (kadastra Nr.38520030125, 38660050115) un Peikstulnīcas – Salas purva kūdras atradne (kūdras fonda Nr.4988) Krišjāņu pagasta teritorijā (kadastra Nr.38560050044).

3.8. AIZSARGĀJAMĀS DABAS TERITORIJAS UN OBJEKTI

Balvu novada teritorijā atrodas vairākas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju: šeit atrodas 4 dabas liegumi (visi noteikti kā Natura 2000 teritorijas), viens aizsargājams ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis, viena aleja, 15 dižkoki, 18 mikroliegumi, kā arī viens vietējās nozīmes dabas parks.

3.8.1. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Dabas liegums „Lubāna mitrājs” daļēji atrodas Balvu novada Bērzpils un Krišjāņu pagastu teritorijās. Liegums dibināts 2009.gadā, tā kopējā platība ir 51632 ha un tas iekļauts Eiropas nozīmes aizsargājamo teritoriju *Natura 2000* sarakstā.

Dabas liegumā ir apvienoti 12 jau esoši dabas liegumi (Bērzpils purvs, Īdiņu purvs, Īdeņas un Kvapānu dīķi, Lagažas - Šnitku purvs, Lubānas ieplakas, Lubānas un Sūļagala purvs, Pārabaine, Pededzes lejtece, Salas purvs, Tīrumnieku purvs, Seldžu ozolu audze un Audīles mežs), papildus iekļaujot Lubāna ezeru un bioloģiski vērtīgas ezeram pieguļošas teritorijas.

Dabas liegums „Lubāna mitrājs” izveidots, lai nodrošinātu Latvijas lielākā iekšzemes mitrāju kompleksa vienotu aizsardzību. Tas ir unikāls Eiropas un pasaules nozīmes dabas komplekss ar izcilu nozīmi daudzu īpaši aizsargājamo sugu populāciju un biotopu saglabāšanai. Lubāns un zivju dīķi ir viena no svarīgākajām caurceļojošo ūdensputnu atpūtas un barošanās vietām valstī, kā arī viena no piecām labākajām ligzdošanas vietām 29 Eiropas īpaši aizsargājamām putnu sugām – mazajam ērglim, jūras ērglim, mazajam gulbim, ziemeļu gulbim, griezei, ķikutam u.c., tajā sastopamas vairākas pasaulē apdraudētas putnu sugas – ķikuts, grieze, jūras ērglis, zivju ērglis. Kopumā teritorijā novērotas 224 putnu sugas, no tām 185 šeit ligzdo.

Latvijas lielākais ezers – Lubāns ir biotopa dabīgi eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju atradne, kurā sastopami mazlēpe *Hydrocharis morsus-ranae*, skaujošā glīvene *Potamogeton perfoliatus*, spožā glīvene *Potamogeton lucens*, u.c. Lubāna mitrāja kompleksā ietilpst arī daudz aizsargājamo biotopu - upju palieņu pļavas, neskarti augstie purvi, purvaini meži, neskarti augstie purvi, boreālie (ziemeļu) meži, melnalkšņu staignāji un parkveida pļavas u.c.

Dabas aizsardzības plāns nav izstrādāts visam liegumam, bet tikai atsevišķām tā daļām. Visā dabas liegumā ir spēkā MK noteikumi Nr.135 Dabas lieguma „Lubāna mitrājs” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi (spēkā esošs no 12.03.2009.), kas nosaka lieguma iedalījumu sekojošās funkcionālajās zonās:

- 1) regulējamā režīma zona;
- 2) dabas lieguma zona;
- 3) dabas parka zona;
- 4) neitrālā zona.

Dabas lieguma „Orlovas (Ērgļu) purvs” atrodas Balvu novada Lazdulejas un Vectilžas pagastu teritorijās. Liegums dibināts 1977.gadā, tā kopējā platība ir 2791 ha un tas iekļauts *Natura 2000* sarakstā.

Lielākā dabas vērtības tajā ir izcilas nozīmes augstais purvs un purvaini meži, nelieli pārejas purva fragmenti, kā arī distrofs ezers - Orlovas ezers.

Orlovas purva teritorijā sastopamas daudzas aizsargājamas putnu sugas mazais ērglis, brūnkakla gārgale, sējas zoss, garkaklis, platknābis, jūras ērglis, pļavu lija, rubenis, mednis, dzērve, dzeltenais tārtiņš, melnā puskuitala, lietuvainis, pļavas tilbīte, purva tilbīte, kajaks, trīspirkstu dzenis u.c. Purva teritorija ir atpūtas un nakšņošanas vieta

caurceļojošām zosīm. Dažreiz vasarā un rudenī purvā nelielā skaitā novērotas nakšņojam dzērves. Orlovas purvā ligzdo mazais ērglis, kuitala, dzeltenais tārtiņš un dzērve. Sastopama arī reta tauriņu suga zirgskābeņu zilenītis.

Aizsargājamajās teritorijas ZA daļā atrodas Orlovas ezers– sekls, stipri aizaudzis un ar zemiem, staigniem krastiem, to ieskauj samērā šaura mežu josla. Orlovas ezera vidējais dziļums ir tikai 0,8 – 1 metri. Tur mīt vairākas zivju sugas: karūsas, raudas, asari un kīši. Ezers atrodas Lazdulejas administratīvajā teritorijā un apkārt tam galvenokārt lauksaimniecības zemes.

Dabas aizsardzības plāns un Individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi nav izstrādāti.

Dabas liegums „Stompaku purvi” atrodas Balvu novada Lazdulejas un Bērzkalnes pagastu teritorijās, kā arī Viļakas novada Susāju un Medņevas pagastu teritorijās. Liegums dibināts 1977.gadā, tā kopējā platība ir 3885 ha un tas iekļauts Eiropas nozīmes aizsargājamo teritoriju *Natura 2000* sarakstā.

Stompaku purvs ir liels purvu masīvs Daugavas un Veļikajas baseina ūdensšķirtnē. Purva R daļā sākas Vārnieņu upīte un tās pieteka Sūcene. No purva Z iztek Vēdas upe (Vāda, Vjada).

Dabas liegums izveidots, lai nodrošinātu aizsardzību Latvijas un ES nozīmes īpaši aizsargājamiem purvu un mežu biotopiem (tais skaitā neskarti augstie purvi, pārejas purvi un slīkšņas, purvaini meži) un īpaši aizsargājamām sugām, īpaši putnu sugām (tai skaitā mednis, bikšainais apogs, trīspirkstu dzenis, baltmugurdzenis). Stompaki ir nozīmīga teritorija augsto purvu aizsardzībai. Purvus ietver pārmitri skujkoku meži, vietām lapu koku un jaukto koku meži. Lielākā purva daļa pieder augsto jeb sūnu purvu tipam, tomēr lielas platības tajā aizņem arī pārejas purvs, kurā tipiskas sugas ir spilves, niedres, andromedas, trejlapu puņķis, pūkaugļu grīslis un šeihcērija. Vairāk kā 90 ha lielu platību aizņem dzērvenāji. Interesantas ir vairākas vecām apsēm, priedēm un bērziem apaugušas purva salas. Purvā aug bagātīgas mellenāju kārkla audzes. Stompaku purvos ligzdo Eiropas nozīmes aizsargājamās putnu sugas, melnais stārķis, ķīķis, klinšu ērglis, čūskērglis, mazais ērglis, purva piekūns un garastes pūce.

Dabas aizsardzības plāns izstrādāts 2005.gadā, savukārt individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi izdoti kā MK noteikumi Nr.1315 „Dabas lieguma „Stompaku purvi” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (spēkā esošs no 09.12.2009.).

Dabas liegums „Sitas un Pededzes paliene” dibināts 2004.gadā, tā kopējā platība ir 870 ha. Lielākā daļa dabas lieguma atrodas Gulbenes novada Litenes pagasts, bet maza daļa iestiepjas arī Balvu novada Kubulu pagastā.

Pededzes un Sitas ielejās pie šo upju satekas atrodams plašas dabisku un nepārveidotu palienu pļavu platības ar vecupēm un ozolu grupām. Teritorijā konstatēti tādi Latvijā reti biotopi kā parkveida pļavas un jaukti ozolu, gobu, ošu meži upju krastos. Sastopamas vairāk kā 18 dzīvnieku sugas, kas minētas ES Putnu un Biotopu direktīvu pielikumos. Izcila putnu aizsardzības teritorija. Teritorijā sastopamas 3 globālā mērogā apdraudētas putnu sugas: jūras ērglis, grieze un ķikuts.

Dabas aizsardzības plāns liegumam izstrādāts laika periodam no 2005.gada līdz 2015.gadam, savukārt Individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi izdoti kā MK noteikumi Nr.168 „Dabas lieguma „Sitas un Pededzes paliene” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (spēkā esošs no 10.03.2007.).

3.8.2. Dabas pieminekļi

Lielais Vella akmens atrodas Balvu novada Bērzkalnes pagastā un ir noteikts kā aizsargājamais ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis.

Saskaņā ar MK noteikumi Nr.888 „Noteikumi par aizsargājamām alejām” (22.11.2005.) Balvu novada Bērzpils pagasta teritorijā atrodas dabas piemineklis - **Bērzpils aleja**.

3.8.3. Dendroloģiskie objekti

Pēc LVĢMC datu bāzē „Īpaši aizsargājamo un reto koku reģistrs” pieejamās informācijas Balvu novadā reģistrēti 16 dižkoki un 31 potenciālais dižkoks. Prognozējams, ka līdz ar vairāku sugu dižkoku minimālā izmēra samazināšanu saskaņā ar 2010. gada 16. marta MK noteikumiem Nr. 264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, valsts aizsardzībā esošu dižkoku skaits Balvu novadā ir lielāks nekā apzināts līdz šim. 10 metru rādiusā ap aizsargājamiem kokiem (mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas ārējās malas) saskaņā ar minētajiem MK noteikumiem Nr.264 ir aizliegta virkne darbību.

Bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanai, saglabājot Latvijai raksturīgo faunu, floru un biotopus, sugu un biotopu aizsardzības, apsaimniekošanas un uzraudzības regulēšanu, kā arī īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtības regulēšanai Latvijā spēkā ir „Sugu un biotopu aizsardzības likums” (16.03.2000.). Saskaņā ar šo likumu īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzībai valsts meža dienests izdala mikroliegumus

meža zemēs. Sugu un biotopu aizsardzība ir populāciju un biotopu saglabāšanai vai atjaunošanai optimālā stāvoklī nepieciešamais pasākumu kopums.

3.8.4. Mikroliegumi

Balvu novadā atrodas 18 **mikroliegumi** (7.tabula) ar kopējo platību 669,8 ha. No tiem 10 atrodas Bērzkalnes pagastā, 3 Kubulu pagastā, 2 Lazdulejas pagastā un pa vienam Vīksnas, Krišjāņu un Vectilžas pagastos. Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas kārtību nosaka MK noteikumi Nr.45 „Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” (30.01.2001.). Trīs no mikroliegumiem atrodas dabas liegumu teritorijās un tajos papildus iepriekš MK noteikumos noteiktajām tiesību normām piemērojamas normas, kas noteiktas īpaši aizsargājamai dabas teritorijai.

Tabula Nr.7. Mikroliegumi Balvu novadā. Avots: Dabas aizsardzības pārvalde

N.p.k.	Mikrolieguma kods	Pagasts	Tips	Suga	Biotops	Platība
1.	71	Bērzkalnes pagasts	Putni	Klinšu ērglis		110,9
2.	125	Bērzkalnes pagasts	Putni	Mednis		63,4
3.	126	Bērzkalnes pagasts	Putni	Mednis		30,6
4.	127	Bērzkalnes pagasts	Putni	Mednis		27,1
5.	128	Kubulu pagasts	Putni	Mednis		63,9
6.	129	Bērzkalnes pagasts	Putni	Mednis		19,7
7.	130	Bērzkalnes pagasts	Putni	Mednis		37,2
8.	131	Kubulu pagasts	Putni	Mednis		72,8
9.	132	Vīksnas pagasts	Putni	Mednis		15,8
10.	481	Kubulu pagasts	Putni	Mednis		36,2
11.	613	Lazdulejas pagasts	Putni	Mazais ērglis		30,2
12.	890	Bērzkalnes pagasts	Citi		Skuju koku meža biotops	2,4
13.	891	Bērzkalnes pagasts	Citi		Skuju koku meža biotops	1,7
14.	892	Bērzkalnes pagasts	Citi		Slapjš priežu un bērzu meža biotops	0,9
15.	1458	Krišjāņu	Putni	Melnais		21,5

		pagasts		stārķis		
16.	1460	Lazdulejas pagasts	Putni	Mednis		36,5
17.	1461	Vectilžas pagasts	Putni	Mednis		63,7
18.	1487	Bērzkalnes pagasts	Putni	Mednis		35,3

Balvu novada Kubulu pagasta teritorijā atrodas **vietējās nozīmes dabas parks „Vecais parks”** (kadastra numurs 3858 006 0183), kura kopējā platība ir 10 ha.

3.9. VIDES KVALITĀTE

3.9.1. Gaisa kvalitāte

Kā gaisa piesārņojuma avotus Balvu novadā var izdalīt stacionāros (katlu mājas, kokzāģētavas) un mobilos piesārņojuma avotus (autotransports).

Lielāko gaisa piesārņojumu novada robežās rada Balvu pilsētā. Balvos atmosfēras gaisa piesārņojumu galvenokārt rada stacionārie izmešu avoti (siltumenerģētikas uzņēmumi jeb katlu mājas) un mobilie izmešu avoti (autotransports, kurš dod apmēram 70 - 80% no kopējā izmešu daudzuma gaisā). Autotransporta bīstamākie atgāzu sārņi ir svins, oglekļa oksīds, slāpekļa oksīdi, ogļūdeņraži un aldehīdi. Balvu pilsētā nav nepārtrauktās darbības gaisa piesārņojuma mērīšanas stacijas, tāpēc piesārņojošo izmešu daudzums tiek iegūts aprēķinu ceļā.

Lielākais siltumapgādes uzņēmums Balvos ir pašvaldības SIA „Balvu enerģija”. Kopš 1999.gada siltumenerģiju ražo arī SIA „Dažādas sistēmas” kuras katlu māja vidēji saražo 10000 Gcal (apmēram 30% no pilsētā nepieciešamās siltumenerģijas apjomiem). 2003.gadā Balvu pilsētā kļuva par vienu lielu izmešu avotu vairāk, jo ekspluatācijā tika nodota Balvu rajona padomes pašvaldības bezpeļņas uzņēmuma Balvu slimnīca katlu māja, kurā kā kurināmais tiek izmantoti kokapstrādes atlikumi – skaidas, šķelda, miza.

Lai arī pāreja uz vietējo kurināmo atzīstama kā videi draudzīgāka, tā ir radījusi jaunas problēmas un iedzīvotāju neapmierinātību. Problēmas ar zalvjeida izmetēm rodas katlu māju darbības rezultātā gan Balvu slimnīcas, gan uzņēmuma „Balvu enerģija” un „Dažādas sistēmas” katlu mājām. SIA „Dažādas sistēmas” katlu mājas apkārtne tika piegružota ar zāģu skaidām tehnoloģiskā procesa nepilnību dēļ.

Pārējā novada teritorijā nav lielu piesārņojuma avotu, kas varētu būtiski ietekmēt vides kvalitāti un cilvēku veselību, šeit neatrodas lieli rūpnieciska rakstura uzņēmumi, kā arī liela apjoma naftas produktu vai ķīmikāliju glabātuvju vai cita līdzīga rakstura uzņēmumu, kas varētu radīt piesārņojuma risku, līdz ar to var teikt, ka lauku teritorijās ir relatīvi tīra vide.

Gaisa kvalitāti, galvenokārt ietekmē emisija no autotransporta un no apkures rezultātā radītajiem izmešiem.

Mājokļu apkurē par kurināmo pārsvarā tiek izmantota koksne, apjomi ir nelieli, līdz ar to siltumapgādes objekti nav uzskatāmi par nozīmīgiem vides kvalitāti pazeminošiem faktoriem.

Aktivitātes kokapstrādes u.c. jomās saistīta ar dažu nelielu uzņēmumu darbību (izsniegtas „C” kategorijas piesārņojošās darbības atļaujas) un to darbība vērtējama kā vides situāciju būtiski neietekmējoša.

Stacionāro piesārņojuma avotu inventarizācija pilnīgu priekšstatu par atmosfēras gaisa piesārņošanu nedod, jo piesārņojošo emisiju daudzums ir iegūts aprēķinu ceļā.

Jāatceras, ka ir iespējams lokāls, mazāka mēroga piesārņojums, piemēram, mazās katlumājas tuvējā apkārtnē, ja tā darbojas ar nekvalitatīvu kurināmo vai iekārtam. Taču šāda veida gaisa piesārņojuma problēmas ir arī lokāli risināmas, jo ir skaidri nosākams piesārņojuma avots un parasti ir zināmi arī tehniskie risinājumi.

Tāpat netiek apkopotī dati par piesārņojuma daudzumu no individuālo māju apkures, lauksaimnieciskās darbības, minerālmēsļu un pesticīdu lietošanas, celtniecības un remontu darbiem. Ārpus Balvu pilsētas mazāku piesārņojumu dod mobilie piesārņotāji (autotransports), tomēr ņemot vērā, ka novada teritoriju nešķērso intensīvas satiksmes autoceļi, tas būtiskus draudus gaisa pasliktināšanai nerada.

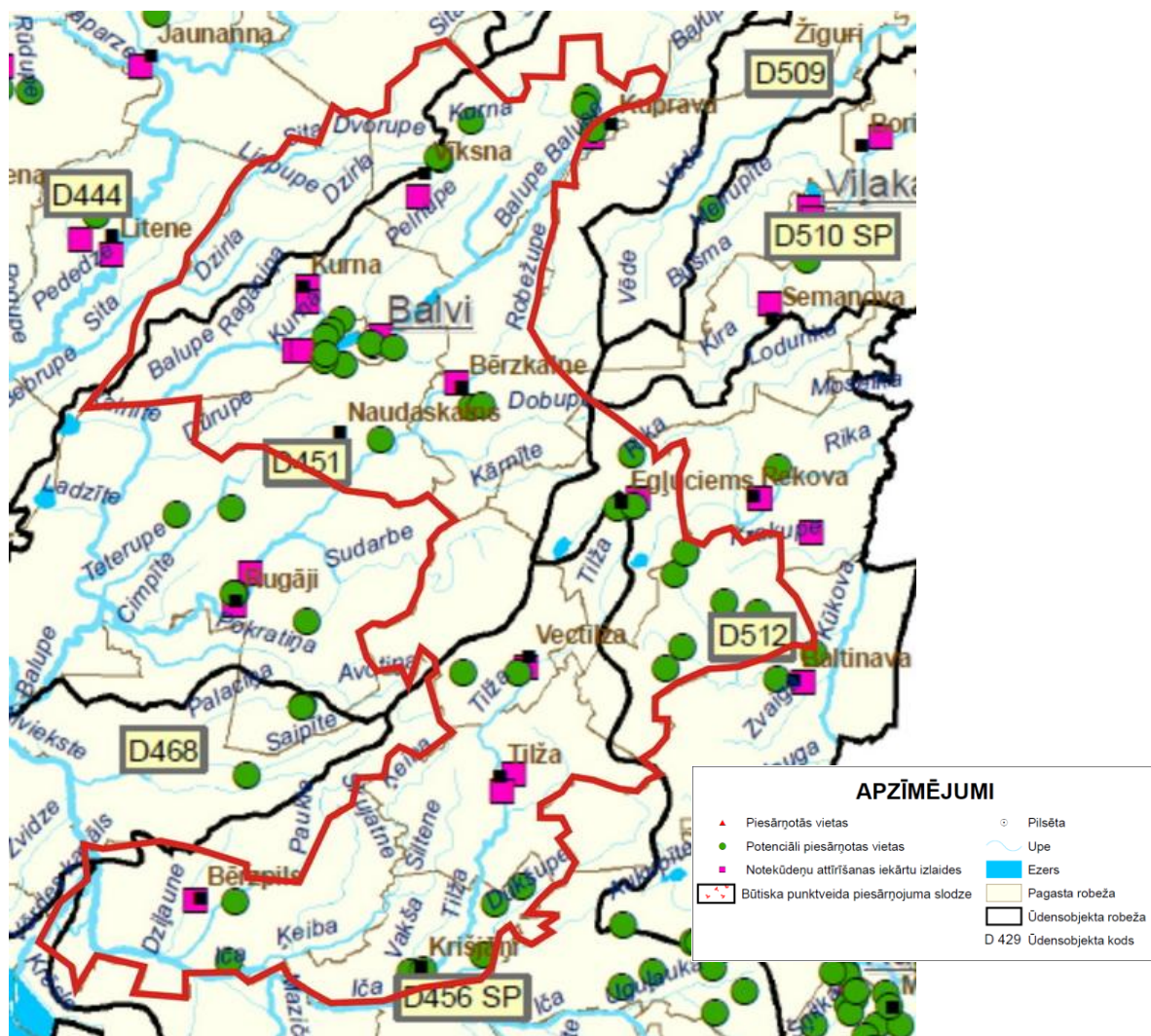
Detalizētas izpētes par augšņu un gaisa piesārņojumu, kā arī trokšņa līmeni novadā nav veiktas.

Kopumā atmosfēras kvalitāte Balvu novadā var raksturot kā labu un atbilstošu normatīvu prasībām, līdz ar to gaisa kvalitāte novadā nav atzīmējama kā vides problēma.

3.9.2. Virszemes ūdeņu kvalitāte

Virszemes ūdeņu kvalitāti, t.sk. upju bioloģisko kvalitāti galvenokārt ietekmē Balvu novada un kaimiņu pašvaldību teritorijās esošo attīrīšanas iekārtu darbība (nepietiekoši

attīrītu notekūdeņu iepļūdes), atsevišķu ūdensteču tuvumā esošo saimniecisko objektu darbība (8.attēls).

Attēls Nr.8. Punktveida piesārņojuma slodze Balvu novadā. Avots: Daugavas baseina apgabala apsaimniekošanas plāns 2010.-2015.gadam

Virszemes ūdens piesārņojumu galvenokārt izraisa notekūdeņu novadīšana. To stāvoklis savukārt ir atkarīgs no attīrīšanas iekārtu esamības, komunālo notekūdeņu attīrīšanas kvalitātes, rūpniecisko notekūdeņu sastāvā esošajām bīstamajām vielām, difūzā piesārņojuma no lauksaimnieciskās ražošanas, kā arī no robežšķērsojošā un vēsturiskā piesārņojuma, lietus ūdens noteces un meliorācijas sistēmu ekspluatācijas.

Virszemes ūdensobjektu ķīmiskā kvalitāte tiek vērtēta pēc tā, vai ūdens videi kaitīgu vielu koncentrācijas nepārsniedz normatīvajos aktos noteiktās robežvērtības. Ja

robežvērtības nav pārsniegtas, tad ķīmisko kvalitāti uzskata par labu, ja ir pārsniegtas – par sliktu.

Lai precīzi novērtētu ūdeņu ekoloģisko un ķīmisko kvalitāti, izvirzītu prasības to vēlamajam stāvoklim un izlemtu, kā tos racionāli aizsargāt un apsaimniekot, ir izdalīti virszemes ūdensobjekti – dabisko apstākļu un slodžu ziņā vienveidīgi upju vai jūras piekrastes ūdeņu posmi vai ezeri.

Balvu novada teritorijas lielākā daļa ietilpst Daugavas upju baseina apgabala Bolupes un Ičas, bet mazāk Padedzes un Kokavas ūdensobjektos, līdz ar to virszemes ūdeņu kvalitāti novadā var raksturot šo ūdensobjektu upes.

Jāpiebilst, ka Ičas ūdensobjekts ir pieskaitāms pie stipri pārveidotiem ūdensobjektiem, kura hidroloģiskās vai morfoloģiskās īpašības cilvēka darbības ietekmē ir būtiski mainījušās un kuros šo izmaiņu dēļ nevar nodrošināt dabiskiem apstākļiem raksturīgo sugu sastāvu. Līdz ar to tam ir izvirzīti no dabiskajiem ūdensobjektiem atšķirīgi kvalitātes mērķi attiecībā uz bioloģiskajiem parametriem, bet vienlaikus tajos ir jāsasniedz laba fizikāli ķīmiskā kvalitāte.

Saskaņā ar Daugavas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plānu Ičas un Kokavas ūdensobjektu provizoriskā ekoloģiskā kvalitāte ir laba, savukārt Bolupes un Kokavas ūdensobjektu kvalitāte novērtēta kā vidēja. Balvu, Orlovas un Ploskenes ezeru kvalitāte novērtēta kā laba, savukārt Pērkona ezeram tā ir sliktā, kas saistīts ar kanalizācijas notekūdeņu novadīšanu.

Kopš 2003.gada Daugavas upju baseina apgabalā nav konstatēts neviens gada vidējās koncentrācijas robežlielumu pārsniegums. Līdz ar to var uzskatīt, ka ūdensobjektu ķīmiskā kvalitāte Daugavas upju baseina apgabalā ir laba.

Punktveida piesārņojuma slodzes būtiskuma analizē tiek novērtēts notekūdeņu radītais piesārņojums un piesārņotās vietas. Notekūdeņu radītā slodze un tās izmaiņas noteiktas, analizējot 1998. – 2007.gada Valsts statistikas pārskata „Nr.2 – Ūdens” datus 8.tabula).

Tabula Nr.8. Notekūdeņu radītās slodzes novērtējums. Avots: Daugavas baseina apgabala apsaimniekošanas plāns 2010.-2015.gadam

Ūdensobjekta kods	Nosaukums	SV (t/g)	BSP (t/g)	ĶSP (t/g)	P _{kop} (t/g)	N _{kop} (t/g)
D444	Padedze	6,45	5	20,9	1,09	5,08
D451	Bolupe	6,21	5,28	28,92	2,25	18,71
D456 SP	Iča	3,96	2,06	13,42	0,6	5,2

D512	Kokava	4,2	8,37	11,27	0,31	2,84
------	--------	-----	------	-------	------	------

SV - suspendētās vielas; BSP - bioloģiskais skābekļa patēriņš; ĶSP - ķīmiskais skābekļa patēriņš, P_{kop} - kopējais fosfors; N_{kop} - kopējais slāpeklis

Notekūdeņu radītā slodze ir būtiska tajos ūdensobjektos, kuros atrodas lielākās pilsētas vai kuros ir liels apdzīvoto vietu blīvums, jo lielāko piesārņojumu pēc apjoma un piesārņojošo vielu koncentrācijas rada komunālais sektors.

Lielākais kanalizācijas un notekūdeņu daudzums tiek attīrīts Balvu NAI, kuras nodotas ekspluatācijā 2004.gadā. Tās ir jaunas, modernas notekūdeņu bioloģiskās attīrīšanas iekārtas ar vidējo jaudu 1650 m³/d. Attīrītā notekūdens parametri atbilst ES pilsētu notekūdeņu direktīvas prasībām. Dūņu apstrādei tiek pielietota centrifūga. Apstrādātās dūņas tiek transportētas uz dūņu laukiem uzglabāšanai un izsaldēšanai. Notekūdeņus caur pilsētas NAI novada Bolupē.

Lauku teritorijās ūdeņu kvalitāti ietekmē piesārņojošo vielu iekļūšana ūdenstilpēs un ūdenstecēs no NAI.

Lai arī kopumā centralizēti savākto un attīrīto notekūdeņu radītais piesārņojums Daugavas upju baseina apgabalā ir būtisks, jo rada 31% no kopējās antropogēnās fosfora slodzes, bet tikai 10% no kopējās antropogēnās slāpekļa slodzes, Balvu novadā centralizēti savāktie un attīrītie notekūdeņi nerada būtisku ietekmi virszemes ūdensobjektos. Lai mazinātu notekūdeņu radīto piesārņojumu lielāka uzmanība būtu pievēršama NAI darbības efektivitātes uzlabošanai.

Jāņem vērā, ka punktveida avotu radītie piesārņotie gruntsūdeņi sastopami nelielos lokālos laukumos ap šiem avotiem, arī izkliedētajam piesārņojumam nav raksturīga reģionāla izplatība, tādējādi piesārņojums ir koncentrēts pašos augšējos gruntsūdeņu slāņos. Kopumā gruntsūdeņu kvalitāte, kurus izmanto centralizētai ūdensapgādei, Daugavas baseina apgabalā atbilst dzeramā ūdens nekaitīguma prasībām.

3.9.3. Pazemes ūdeņu kvalitāte

Balvu novada teritorija ietilpst Baltijas artēziskajā baseinā, kas ir ūdeni saturošu un ūdeni vāji caurlaidīgu slāņkopu mija.

Nozīmīgāka novadam ir aktīvas ūdens apmaiņas (saldūdeņu) zona, kas aptver kvartāra un pirmskvartāra ūdens horizontus līdz Narvas sprostslnānim. Tajā ietilpst gan gruntsūdeņi gan artēziskie ūdeņi.

Gruntsūdeņi izplatīti dažādas ģenēzes kvartāra nogulumu, kuru biezums reti pārsniedz 20 m, augšējā daļā. To ieguluma dziļums svārstās no 0,1 m purvos līdz 5 un vairāk metriem pauguru virsotnēs, bet parasti tas ir 2 – 3 m dziļumā. Novada teritorijas lielākā daļā nogulumu virskārtu veido morēnas smilšmāls un mālsmilts. Šajos iecirkņos sastopami tikai sporādiskie gruntsūdeņi (smilts lēcās) un to resursi ir niecīgi. Fluvioglaciālās smilts un smilts – grants izplatības rajonos, gruntsūdeņu resursi ir salīdzinoši vairāk, bet tie ieguj lielākā dziļumā.

Balvu pilsētā iedzīvotāju ūdens apgāde tiek nodrošināta no Gaujas - Amatas horizonta, kā arī no Arukilas - Burtnieku horizonta.

Pie dzeramajiem pazemes ūdeņiem pieskaita pazemes saldūdeņus ar hlorīdu un sulfātu koncentrāciju zemāku par 250 mg/l, permangināta oksidējamību zemāku par 5 mg O₂/l, neatkarīgi no dzelzs koncentrācijas.

Gruntsūdeņu kvalitāte ir ļoti mainīga gan teritorijā, gan laikā. Bieži gruntsūdeņu kvalitāte neatbilst dzeramā ūdens prasībām paaugstinātās organisko skābju koncentrācijas dēļ, kas piedod ūdenim dzeltenu nokrāsu. Sliktākas kvalitātes gruntsūdeņi sastopami purvainās teritorijās (krāsainība līdz 200 PCU, amonjaks līdz 3 mg/l, dzelzs līdz 10 mg/l). Turklāt jāatzīmē, ka gruntsūdeņi nav aizsargāti no virszemes piesārņojuma.

Artēziskiem ūdeņiem, salīdzinot ar gruntsūdeņiem, ir raksturīga augstāka mineralizācija un cietība – visos horizontos attiecīgi vidēji tā ir ap 0,3 g/l un 6 mmol/l. Artēzisko saldūdeņu kvalitāte var neatbilst dzeramā ūdens prasībām tikai pēc dzelzs satura (norma 0,2 mg/l). Artēziskie ūdeņi, salīdzinot ar gruntsūdeņiem, ir daudz labāk aizsargāti un virszemes piesārņojuma pazīmes tajos sastopamas ļoti reti.

Augsta dzelzs koncentrācija ūdenī ir tipiska problēma, kas neļauj izmantot to ūdensapgādē bez attīrīšanas. Tā ir maz atkarīga no ūdeni saturošiem iežiem un mainās plašā intervālā - 0,15 – 2,5 mg/l, visbiežāk 0,2 – 0,6 mg/l. Kopumā dzelzs satura problēmai ir vispārējs raksturs. Tā kā artēziskajos ūdeņos dzelzs pārsvarā sastopama divvērtīga jona formā, ūdens atdzelžošana ir veicama ar vienkāršu un lētu metožu palīdzību.

Dzeramā ūdens nodrošinājums pilsētas un visa novada vajadzībām vērtējams kā pietiekams. Sakarā ar salīdzinoši niecīgu pazemes ūdeņu resursu izmantošanas pakāpi šobrīd pazemes ūdeņu resursu aizsargāšana no izsīkšanas novada teritorijā nav aktuāla.

3.9.4. Atkritumu apsaimniekošana

Balvu novadā sadzīves atkritumu savākšanu veic pašvaldības uzņēmums un specializētais atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums SIA „Velolia vides serviss”.

Sadzīves atkritumu apsaimniekošanu Balvu novadā reglamentē saistošie noteikumi Nr.14/2011 „Par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu Balvu novadā” (apstiprināti 12.05.2011.).

Saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem, atkritumi regulāri tiek savākti no apdzīvotajām vietām un privātajām saimniecībām, lai arī nešķīrotā veidā. Atkritumi no Balvu novada tiek vesti uz reģionālo atkritumu poligonu „Kaudzītes” Gulbenes novadā.

Senāk katrā Balvu novada pašvaldībā bija sava sadzīves atkritumu izgāztuve, bet pašlaik visas ir slēgtas un rekultivētas (9.tabula).

Tabula Nr.9. Balvu novada sadzīves atkritumu izgāztuvju raksturojums. Avots: Balvu novada attīstības programma 2011.-2017.

N.p.k.	Administratīvā vienība	Nosaukums	Platība	Statuss
1.	Kubulu pagasts	Pērkonis	8,7	Slēgta (2007.), rekultivēta
2.	Krišjāņu pagasts	Avotiņi	0,3	Slēgta (2003.), rekultivēta
3.	Tilžas pagasts	Kāpessils	1,1	Slēgta (), rekultivēta
4.	Vectilžas pagasts	Rozeniēki	0,4	Slēgta (1999.), rekultivēta
5.	Bērzpils pagasts	Saksmale	1	Slēgta (2001.), rekultivēta
6.	Vīksnas pagasts	Māliši	1	Slēgta (1998.), rekultivēta
7.	Bērzkalnes pagasts	Krievuklns (skaidas)	1	Slēgta (1999.), rekultivēta
8.	Lazdulejas pagasts	Fortopjanovka (skaidas)	0,3	Slēgta (1999.), rekultivēta
9.	Balvu pagasts	Vladimrovka (skaidas)	1	Slēgta (2001.), rekultivēta
10.	Briežuciema pagasts	Dukuļeva (skaidas)	0,5	Slēgta (2001.), rekultivēta

Novada teritorijā bīstamo atkritumu apjomi vērtējami kā nelieli, tie ir medicīniska rakstura atkritumi un atkritumi no iestādēm (kā luminiscējošās spuldzes u.tml.) tiek savākti un nogādāti deponēšanai saskaņā ar iestāžu un pašvaldību noslēgtajiem līgumiem ar Balvu slimnīcu, kurai ir medicīnas atkritumu dezinfekcijas un utilizācijas iekārta.

3.10. OBJEKTI UN TERITORIJAS, KAS VAR RADĪT POTENCIĀLO VIDES PIESĀRŅOJUMU

3.10.1. Sadzīves atkritumu apsaimniekošana

Sadzīves atkritumi saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem regulāri tiek savākti no apdzīvotajām vietām un privātajām saimniecībām nešķīrotā veidā. Atkritumi no Balvu novada tiek vesti uz reģionālo atkritumu poligonu „Kaudzītes” Gulbenes novadā.

Novada teritorijā bīstamo atkritumu apjomi vērtējami kā nelieli. Medicīniska rakstura atkritumi un atkritumi no iestādēm (kā luminiscējošās spuldzes u.tml.) tiek savākti un nogādāti deponēšanai saskaņā ar iestāžu un pašvaldību noslēgtajiem līgumiem ar Balvu slimnīcu, kurai ir medicīnas atkritumu dezinfekcijas un utilizācijas iekārta.

3.10.2. Kapsētas

Balvu novadā atrodas 43 kapsētas, un tajās visās notiek apbedīšana. Plānojumā tiek parādītas kapsētas un to sanitārās aizsargjoslas atbilstoši „Aizsargjoslu likumam”, jāievēro ekspluatācijas noteikumi.

Balvu pilsēta

Balvu pilsētā atrodas četras kapsētas: Rožu kapi, Pareizticīgo kapi, Luterāņu kapi un Začu kapi. Visās kapsētās notiek pabedišana, taču to paplašināšana nav plānota.

Balvu pagasts

Balvu pagasta teritorijā atrodas četras kapsētas: Naudaskalna, Pilskalna, Dūrupes un Salmaņu kapi. Visās kapsētās notiek apbedīšana. Plānojumā paredzēts palielināt Pilskalnu kapu teritoriju.

Bērzkalnes pagasts

Bērzkalnes pagasta teritorijā atrodas divas darbojošās kapsētas. Galvenokārt apbedījumi notiek Priedaines kapos, kuros ir nedaudz rezervēta vieta paplašināšanai. Mežarijas kapi ir mazi.

Bērzpils pagasts

Bērzpils pagastā atrodas 4 darbojošās kapsētas: Bēržu, Saksmāles, Līdumnieku un Golvaru kapi. Nepieciešams paplašināt Bēržu kapu teritoriju, taču problēmas rada, tas, ka apkārtējās teritorijas pieder privātīpašniekiem.

Briežuciema pagasts

Pagasta teritorijā ir ierīkotas 4 kapsētas: Bēliņu kapi (~0,5 ha), Augstasila kapi (0,9 ha), Dukuļevas kapi (0,8 ha) un Ostrolīdumu kapi (0,8 ha). Kapu izvietojums ir veidojies vēsturiski un no vides ietekmes viedokļa problēmas nerada. Visos kapos tiek veikti apbedījumi, tāpēc plānotajā situācijā kapu teritorijas tiek ievērtētas atbilstoši esošai situācijai.

Krišjāņu pagasts

Krišjāņu pagasta teritorijā atrodas četras kapsētas: Krišjāņu kapi, Kaupiņu kapi, Runciņu kapi un Putrāņu kapi, kurās notiek arī apbedīšana. Kārsavas novada Salnavas pagasta teritorijā atrodas Purviņu kapi, kurus apsaimnieko Krišjāņu pagasta pārvalde.

Kubulu pagasts

Pagasta teritorijā atrodas 5 kapsētas, kurās tiek veikti apbedījumi: Andrakalna, Silaciema - Kurnas, Pērkonu, Tutinavas un Romūkstu kapi. Kapsētu izvietojums ir veidojies vēsturiski. Saistībā ar gruntsūdeņu plūsmām, apkārtējo teritoriju vides kvalitāti kapsētu esamība neietekmē. **Nemot vērā Pērkonu kapsētas novietojumu Balvu ezera tuvumā, tās paplašināšana nebūtu vēlama.** Paplašināt plānots ir Silaciema - Kurnas kapus.

Lazdulejas pagasts

Pagasta teritorijā ierīkota viena kapsēta kuros notiek apbedīšana: Ploskinas kapi, kurus apsaimnieko Briežciema pagasta pārvalde.

Tilžas pagasts

Tilžas pašvaldības teritorijā vēsturiski ir izveidojušās trīs kapsētas: Tilžas kapi, Kāpessila kapi un Ūdrenes kapi. Visās šajās kapsētās tiek veikti apbedījumi. No turpmākās izmantošanas viedokļa, esošo kapsētu teritorijas ir atzīmējamas kā pietiekamas un to paplašināšana nav aktuāla. **Jaunu teritoriju rezervēšana kapsētu izveidei teritorijas plānojumā netiek paredzēta.**

Vectilžas pagasts

Pagasta teritorijā līdzšinēja laikā ir ierīkotas un tiek izmantotas 4 kapsētas: Lutenāņu kapi, Vectilžas kapi, Ranguču kapi un Sudarbes kapi. Teritorijas plānojumā kā paplašināmas ir attēlotas Sudarbes un Lutenāņu kapu teritorijas.

Vīksnas pagasts

Pagasta teritorijā vēsturiski ir izveidojušās astoņas kapsētas (Vīksnas, Derdziņu, Dampadruvas, Kačupes, Kupravas, Miezāju, Čāgu un Egļukalna kapi) un visās tiek veikti apbedījumi. No turpmākās izmantošanas viedokļa, esošo kapsētu teritorijas kā pietiekamas atzīmējas Dampadruvas, Derdziņu, Vīksnas, Čāgu un Egļu kalna kapsētām. Paplašināšana ir aktuāla un ir plānota Miezāju kapsētai (kadastra robežas ietvaros) un Kupravas kapsētai.

3.10.3. Dzīvnieku kapsētas

Dzīvnieku kapsētas vajadzībām novada teritorijā nav īpaši iekārtota vieta. Teritorijas plānojumā ir paredzēta teritorija dzīvnieku kapsētas izveidošanai Vectilžas pagastā uz zemes vienības ar kadastra Nr. 38900050154.

3.10.4. Lauksaimniecības raksturojums

Balvu novada attīstības programmā 2011.-2017.gadam secināts, ka novadā nav lielu ražošanas uzņēmumu un ka arī turpmāk novada attīstības pamatvirzieni ir mazo uzņēmumu attīstība lauksaimniecībā, mežizstrādē un kokapstrādē.

Lauksaimniecībā izmantojamā zemes aizņem 41,1% no Balvu novada kopplatības, tomēr tām ir samēra zema auglība, līdz ar to augstu ražu iegūšanai nepieciešami lieli kapitālieguldījumi. Lauksaimniecības zemes ir piemērotas zālāju un graudaugu audzēšanai, tāpēc ievērojamas lauksaimniecības zemes platības netiek apstrādātas un pilnībā apsaimniekotas, tās aizaug ar krūmiem un nezālēm. Līdz ar to Teritorijas plānojumā ir paredzēts, ka neizmantojamās lauksaimniecības zemes iespējams apmežot.

Meži aizņem 37,2% no Balvu novada kopplatības un ir nozīmīgs novada dabas resurss.

3.10.5 Notekūdeņu attīrīšana un paliekošais piesārņojums

Balvu novada teritorijā ir ierīkotas 14 NAI. Balvu novada notekūdeņu izplūdes vietu vispārīgs raksturojums dots 10.tabulā.

Tabula Nr.10. Balvu novada notekūdeņu izplūdes vietu vispārīgs raksturojums

Pilsēta/Ciems	Izplūdes vietas nosaukums	Izplūdes vietas identifikācijas numurs	Saņemošā ūdenstilpe	Notekūdeņu daudzums	
				m ³ dienā	m ³ gadā
Balvu pilsēta					
Balvi (NAI	Balvu NAI,	700077	Bolupe	1700	620500

atrodas Balvu pagastā Salmaņi)	Upe Bolupe,				
Balvu pagasts					
Naudaskalns					
Bērzkalnes pagasts					
Bērzkalne	Upe Vārniene	700065	Vārniene	58,47	21343
Rubeņi	Grāvis	700170	Meliorācijas grāvis	3,5	1270
Bērzpils pagasts					
Bērzpils	NAI, meliorācijas grāvis	700067	Meliorācijas grāvis	49,3	18000
Briežuciema pagasts					
Briežuciems	Meliorācijas grāvis	700051	Supenka	48,7	17775
Krišjāņu pagasts					
Krišjāni	Tilžas upe	N700174	Tilžas upe	32,8	12000
Kubulu pagasts					
Kubuli, Kurna	Kurnas ciema NAI	N700168	Kurnas upe	23,66	8635
Kubuli, Balvu stacija	Balvu stacijas nosēdakas	N700345	Kurnas upe	5,36	1957
Pansionāts „Balvi”					
Lazdulejas pagasts					
Egluciems			Rikas upe	30,14	11000
Tilžas pagasts					
Tilža	Tilža, nosēdakas, Tilžas upe	700066 700171 700319	Upe Tilža	24,5 2,5 3,0	8942,5 912,5 1095,0
Vectilžas pagasts					
Vectilža	Novadgrāvis, Tilžas upe	700050	Upe Tilža	14,7	5364,6
Vīksnas pagasts					
Vīksna	Vīksna	700063	Meliorācijas grāvis	31,05	11333

Attīrītajos notekūdeņos paliekošo piesārņojošo vielu daudzumi Balvu novadā apkopoti tabulās 11. un 12. Attīrītajos sadzīves notekūdeņos paliekošais piesārņojums ir suspendētās vielas, fosfora un slāpekļa savienojumi. Lielākie piesārņojošo vielu daudzumi apkārējā vidē tiek novadīti no NAI, kuras apkalpo lielāko novada iedzīvotāju skaitu. Balvu novadā apkārējā vidē ar attīrītiem notekūdeņiem netiek novadītas ūdens īpaši bīstamas vai bīstamas vielas.

Tabula Nr.11. Paliekošais piesārņojums Balvu novada notekūdeņos, t/gadā.

Gads	Suspendētās	Bioķīmiskais	Ķīmiskais	Kopējais	Kopējais
------	-------------	--------------	-----------	----------	----------

	vielas	skābekļa patēriņš	skābekļa patēriņš	fosfors	slāpeklis
2010	7.62110	7.10360	28.01550	1.22922	14.36760
2009	7.51090	13.85200	43.34710	0.68288	13.90550

Tabula Nr.12. Paliekošais piesārņojums Balvu novada pagastu notekūdeņos 2010. gadā , t/gadā

Teritorija	Suspendētās vielas	Bioķīmiskais skābekļa patēriņš	Ķīmiskais skābekļa patēriņš	Kopējais fosfors	Kopējais slāpeklis
Balvu pagasts	4.56280	5.42600	20.82660	0.98160	12.75260
Bērzkalnes pagasts	0.31200	0.11790	0.45200	0.00610	0.06500
Bērzpils pagasts	0.14390	0.12060	0.73490	0.03230	0.27090
Briežuciema pagasts	0.10300	0.04800	0.40800	0.01140	0.12200
Krišjāņu pagasts	0.13100	0.28270	0.52700	0.00042	0.05400
Kubuļu pagasts	1.26580	0.61580	2.05780	0.05560	0.53460
Lazdulejas pagasts	0.24600	0.13500	0.56600	0.08900	0.09000
Tilžas pagasts	0.59220	0.26160	1.59480	0.03390	0.24190
Vectilžas pagasts	0.05140	0.02700	0.11540	0.00070	0.01460
Vīksnas pagasts	0.21300	0.06900	0.73300	0.01820	0.22200
Balvu novads	7.62110	7.10360	28.01550	1.22922	14.36760

Avots: VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" datu bāze "Valsts statistiskais pārskats Nr.2-ūdens"

3.11. POTENCIĀLI PIESĀRŅOTĀS UN DEGRADĒTĀS TERITORIJAS

Potenciāli piesārņotas vietas ir augsne, zemes dzīles, ūdens, dūņas, kā arī ēkas, ražotnes vai citi objekti, kuri pēc nepārbaudītas informācijas satur vai var saturēt piesārņojošas vielas. Potenciāli piesārņotās vietas ir izveidojušās cilvēka darbības rezultātā - ražojot, uzglabājot indīgas vielas, veidojot izgāztuves.

Saskaņā ar likumu „Par vides piesārņojumu” (15.03.2001.) noteikto, LVĢMC apkopo ziņas par piesārņotām un potenciāli piesārņotām vietām valstī Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu informācijas sistēmā.

Pēc LVĢMC rīcībā esošās datu bāzes Balvu novada teritorijā atrodas viena piesārņota vieta Balvu pilsētā (10.tabula). SIA „Gulbenes degviela Plus” DUS Balvos (kadastra Nr. 38010010004) 2002.gada analīžu rezultātos tika konstatēts peldošs naftas produktu

slānis, savukārt 2004.gadā novērošanas aku gruntsūdenī konstatēta naftas produktu koncentrācija 5,9- 9,1 mg/l.

Tabula Nr.10. Piesārņotās vietas SIA „Gulbenes degviela Plus” DUS raksturojums. Avots:

Vietas nosaukums	Piesārņojums (vielas nosaukums)	Apraksts	Reģistrācijas Nr.	Koordinātas	Kopējais aktīvā laika periods (gadi)	Platība (m ²)
SIA „Gulbenes degviela Plus” DUS Balvos	Ogļūdeņraži (naftas produkti)	Degvielas glabājas pazemes cisternās (6 gab.) ir 4 uzpildes vietas. Gruntsūdens novērojumu akās peldošais naftas produktu slānis.	38015/2539	57°7'15" 27°14'28"	30-50g. (kopš 1955.g.)	4110

Balvu novadā ir noteiktas 35 potenciāli piesārņotās vietas

4. IESPĒJAMĀS IZMAIŅAS, JA PLĀNOŠANAS DOKUMENTS NETIKTU ĪSTENOTS

Balvu novada teritorijas plānojums un tā nosacījumi ir saistoši gan sabiedrībai kopumā, gan uzņēmējiem, kas veic vai plāno veikt saimniecisko darbību Balvu novadā. Teritorijas plānojuma esamība nodrošina ilgtspējīgu teritorijas attīstību un pieejamo resursu saprātīgu izmantošanu, ņemot vērā visu ieinteresēto pušu un normatīvo aktu prasības, kuras nav iespējams nodrošināt bez teritorijas plānojuma.

Teritorijas plānojuma izstrādes procesā tika apkopota un apzināta pieejamā informācija un dažāda līmeņa nozaru politikas dokumenti, kas var ietekmēt novada teritorijas attīstību, kā arī teritorijas plānojuma piedāvātie risinājumi. Apkopojot šo informāciju vienotā dokumentā, veidojas priekšstats par teritorijas izmantošanas perspektīvu un iespējamām vides problēmām. Būtiskākā plānojuma sastāvdaļa ir teritorijas zonējums, kas nosaka katras konkrētās teritorijas plānoto izmantošanu, ievērtējot vides un sociāli – ekonomiskos apsvērumus.

Neizstrādājot teritorijas plānojumu, pastāv iespēja, ka iedzīvotāji Balvu novada teritorijā varētu realizēt darbības, kas būtu pretrunā ar konkrētu teritoriju izmantošanas mērķiem, kā arī ar vides aizsardzības, aizsargjoslu un citām normatīvo aktu prasībām. Plānošanas dokumenta īstenošana sekmētu novada teritorijas saimnieciskās dzīves, jo īpaši būvniecības procesu sakārtošanu, savukārt plānošanas dokumenta nerealizēšana veicinātu haotisku attīstību.

Nereglamentēta zemes gabalu sadalīšana, lauksaimniecības un mežu zemju transformācija un apbūve, tai skaitā nekontrolēta ražošanas uzņēmumu izbūve, kā arī derīgo izrakteņu ieguve un atkritumu deponēšana apdraud gan putnu un dzīvnieku migrāciju, gan degradē ainavu kopumā.

Balvu novada Teritorijas plānojums pēc tā apstiprināšanas nodrošinās teritorijas mērķtiecīgi plānotu attīstību ilgtermiņā un finanšu līdzekļu, tai skaitā ES fondu, piesaisti. Savukārt, nenoteikts un neplānots apbūves teritoriju nodrošinājums ar inženierapgādes komunikācijām veicinās augsnes un pazemes ūdeņu piesārņošanu ar sadzīves notekūdeņiem un virszemes ūdeņu eitrofikāciju, kā rezultātā samazinātos to bioloģiskā daudzveidība un pieaugtu risks cilvēku saslimstībai ar infekcijas slimībām.

5. AR PLĀNOŠANAS DOKUMENTU SAISTĪTĀS VIDES PROBLĒMAS

Galvenie ar plānošanas dokumentu saistītie vides aspekti ir dabas un vides kvalitātes saglabāšana, kvalitatīvas dzīves vides nodrošināšana iedzīvotājiem, kā arī bioloģiskās daudzveidības saglabāšana.

Balvu novada teritorijas plānojumā ir noteiktas un grafiskajā daļā detalizētas visas teritorijas ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā – īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, vietas ar īpašiem noteikumiem, kultūras pieminekļi un aizsargjoslas.

Balvu novada teritorijā nav konstatēti lieli piesārņojuma avoti (piemēram, gruntsūdens un augsnes piesārņojums), taču piesārņojums atbilstoši piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistram ir konstatēts

Balvu novada teritorijas plānojums nosaka, ka Balvu novadā ir aizliegta jebkura darbība, kurai ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras izpildes rezultātā tiek sniegts negatīvs slēdziens. Saskaņā ar likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” ietekmes uz vidi novērtējums veicams pēc iespējas agrākā paredzētās darbības plānošanas, projektēšanas un lēmumu pieņemšanas stadijā. Kārtību, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi nosaka MK noteikumi Nr.83 „Kārtība, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi”. Ja teritorijas plānojums netiek īstenots, tad, iespējams, vislielākā negatīvā ietekme varētu būt uz dabas parkiem, kā arī upēm un ezeriem, kur virszemes ūdeņi tiktu pakļauti piesārņojumam.

Atbildīgajām personām Balvu novadā ir jāizvērtē jomas, kurās varētu izdot saistošos noteikumus, lai uzlabotu un sakārtotu kādu no infrastruktūrām vai vides jomām. Liela nozīme ir izglītojošiem pasākumiem un komunikēšanai gan ar iedzīvotājiem, gan vides speciālistu un attiecīgo institūciju pārstāvjiem, kā arī pirms jaunas neapbūvētas teritorijas attīstības, jāparedz nepieciešamais inženierkomunikācijas nodrošinājums - ūdensapgāde, notekūdeņu savākšana, elektroapgāde, sakaru komunikācijas pēc nepieciešamības. Detalizēti ūdensapgādes un notekūdeņu savākšanas risinājumi jāparedz detālplānojumos vai būvprojektos.

6.STARPTAUTISKIE UN NACIONĀLIE VIDES AIZSARDZĪBAS MĒRĶI

6.1.STARPTAUTISKIE VIDES AIZSARDZĪBAS MĒRĶI

Vides aizsardzības jomā pastāv valstu starptautiskie mērķi, kuri parādās noslēgtajās starpvalstu konvencijās un Eiropas Savienības noteiktajās direktīvās: Konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību – Bernes konvencija (1979), Konvencija par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi – Ramsāres konvencija (1971), Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību – UNESCO konvencija. (1972), Konvencija par bioloģisko daudzveidību – Riodežaneiro konvencija, Konvencija par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību – Bonnas konvencija, Padomes Direktīva 92/43/EEK (NATURA 2000) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (Biotopu direktīva).

NATURA 2000 ir Eiropas Savienības īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīkls, kas tiek veidots visās ES dalībvalstīs. NATURA 2000 teritoriju tīklu veido teritorijas, kas ir nozīmīgas ES Biotopu direktīvas Šajā tīklā tiek iekļautas arī īpaši aizsargājamās teritorijas putniem, kas ir atbilstošākās Putnu direktīvas 79/409/EEK I. pielikumā uzskaitīto putnu sugu aizsardzības nodrošināšanai. NATURA 2000 tīklam pievienojas katra ES dalībvalsts ar savu īpaši aizsargājamo dabas teritoriju sistēmu.

6.2.NACIONĀLIE VIDES AIZSARDZĪBAS MĒRĶI

Latvijas vides politikas dokumenti ir cieši saistīti ar starptautiskajām konvencijām, kā arī ES direktīvās noteiktajām prasībām vides un dabas aizsardzības jomā.

Likuma „Vides aizsardzības likums” (apstiprināts 02.11.2006.) mērķis ir nodrošināt vides kvalitātes saglabāšanu un atjaunošanu, kā arī dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu.

Nacionālā attīstības plāna 2007.–2013.gadam (apstiprināts ar MK 04.07.2006. noteikumiem Nr.564 „Noteikumi par Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2007.-2013.gadam”) viena no prioritātēm ir cilvēka dzīves kvalitātes paaugstināšana. Daudzveidīga un kvalitatīva dabas vide ir vērtība, kas jārespektē veicinot valsts ilgtspējīgu attīstību kopumā. Nacionālajā attīstības plānā ir definēts, ka, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību un nodrošinātu aizsargājamo sugu un biotopu labvēlīgu aizsardzības statusu, īpaši svarīgi ir sabalansēt iespējamās saimnieciskās darbības un teritoriju apsaimniekošanu ar dabas aizsardzības prasībām.

Vides politikas pamatnostādnes (apstiprinātas ar MK 31.07.2009. rīkojumu Nr.517 „Par Vides politikas pamatnostādnēm 2009.–2015.gadam”) ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, kurā atspoguļota esošā situācija, formulēti vides politikas mērķi,

risināmās problēmas, politikas pamatprincipi un politikas rezultāti, kā arī rīcības virzieni politikas mērķu sasniegšanai. Vides politikas virsmērķis ir veidot pamatu vides kvalitātes saglabāšanai un atjaunošanai, kā arī dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai, vienlaikus ierobežojot kaitīgo vides faktoru ietekmi uz cilvēka veselību. Vides monitoringa programma (apstiprināta 24.01.2006. ar Vides ministra rīkojumu Nr.29) nosaka kārtību, kādā veicams vides monitorings. Vides monitoringa programmas izpildi koordinē VA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs (LVĢMC). Vērtējot Balvu novada teritorijas plānojumu 2012.-2023.gadam, jāsecina, ka tā izstrāde un tajā paredzētās rīcības kopumā atbilst ilgtspējīgas attīstības pamatnosacījumiem, valstij saistošiem starptautiskajiem, kā arī nacionālajiem vides aizsardzības mērķiem.

7. PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANAS IESPĒJAMĀS IETEKMES UZ VIDI NOVĒRTĒJUMS

Šis nodaļas mērķis ir novērtēt Balvu novada teritoriālā plānojuma 2012.-2023. gadam būtiskās pozitīvās un negatīvās ietekmes uz vidi.

;

7.1. TIEŠĀS IETEKMES

Tiešās ietekmes ir izmaiņas vidē, kuras paredzētās darbības realizācijas rezultātā nepastarpināti iedarbojas uz vidi (piemēram – piesārņojums, emisijas novadot vidē, mežu izciršana, zemju apbūve).

Balvu novadā teritorijas plānojums kopumā paredz saglabāt esošo apdzīvojuma struktūru. Visiem ciemiem teritorijas plānojumā ir paredzētas un precizētas ciemu robežas, ņemot vērā Latgales plānošanas reģiona teritorijas plānojuma 2006.-2026.gadam vadlīnijās noteiktos kritērijus. Līdz ar to visiem ciemiem salīdzinājumā ar apstiprinātajiem plānojumiem ir samazinātas ciemu robežas. Ciemos nav iekļautas nepamatoti lielas dabas teritorijas, tādejādi veidojot tos kā blīvi apdzīvotas vietas, kurās ir vai tiek plānota koncentrēta apbūve un ir izveidota attiecīga infrastruktūra. Verpuļeva (Balvu pagasts) plānojumā tiek noteikta kā ciems, iepriekšējā plānojumā tas bija noteikts kā mazdārziņu teritorija. Apdzīvojuma struktūrās pamatā ir blīvas apbūves koncentrēšana pilsētā un ciemos, lauku viensētu apbūves raksturs pārējā teritorijā. Pozitīva ietekme, jo tiek saglabātas dabas teritorijas. Apbūves koncentrēšana atvieglo attiecīgas infrastruktūras izveidošanu, efektīvu atkritumu apsaimniekošanu. Koncentrētai apbūvei bez attiecīgas infrastruktūras (Verpuļeva) var būt negatīva ietekme (piesārņojums ūdenī, atkritumi).

Infrastruktūras attīstībā (jeb tehniskās būves) uzmanība tiek pievērsta *transporta attīstībai*. Teritorijas plānojums paredz saglabāt esošo ceļu un ielu tīklu, kas nodrošina piekļūšanu visām novada lauku teritorijas viensētām un pašreiz jau blīvi apbūvētām teritorijām, kā arī kravu pārvadājumus. Tā kā atbilstoši Latgales reģiona plānojumam nākotnē paredzēts nostiprināt autoceļa P35 Gulbene-Balvi-Vījaka-Vientuļi-(Pitalova) nozīmi, attīstot to kā starptautisku maģistrāli ar robežas kontrolpunktu un muitas punktu Vientuļos, Teritorijas plānojumā tiek paredzēta iespējamā Balvu apvedceļa trase. Jaunu ceļu būve var nodarīt zaudējumus bioloģiskai daudzveidībai, iespējams, augsnes un ūdens kvalitātei. No otras puses, apvedceļš var uzlabot vides kvalitāti attiecībā uz cilvēka veselību, drošību, troksni un gaisa kvalitāti Balvu pilsētā. Attīstot satiksmes

infrastruktūru, jāveic sākotnējais ietekmes uz vidi novērtējums un/vai ietekmes uz vidi novērtējums, ja to nosaka normatīvo aktu prasības.

Komunālo saimniecību (ūdens apgāde un notekūdeņi) infrastruktūras uzlabojumi dos ieguldījumu ne tikai iedzīvotāju vides kvalitātes uzlabošanai, bet arī samazinās piesārņojuma slodzi uz ūdens ekosistēmām. Balvu novada plānojums paredz ūdenssaimniecības sakārtošanu tajās vietās, kur šis jautājums līdz galam vēl nav atrisināts vai būtu uzlabojams (Balvu pilsēta, Tilža, Kubuli, Bērzpils, Briežuciems). Būtu nepieciešams sakārtot gan notekūdeņu sistēmu, gan izbūvēt jaunas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kā arī atvienot lietus ūdens kanalizāciju no sadzīves notekūdeņiem. Tāpat būtu nepieciešams veikt ūdens apgādes tīklu rekonstrukciju un ūdens ņemšanas vietu sakārtošanu. Teritorijas plānojumā blīvu apbūvi paredzēts veidot novada ciemos, līdz ar to, uzsākot būvniecību ciemu teritorijās, ir nepieciešams paredzēt pieslēgšanos jau esošajiem ciema inženiertehniskās apgādes tīkliem, vai arī plānot citus risinājuma veidus. Ražošanas objektu teritorijas, kurās ietvertas ir rūpnieciskās ražošanas būves un teritorijas, arī lauksaimniecības ražošanas uzņēmumu apbūve, ir tās teritorijas, kuras atkarībā no uzņēmējdarbības veida var radīt jaunu piesārņojuma slodzi. Balvu novada attīstības programmā 2011.-2017.gadam secināts, ka novadā nav lielu ražošanas uzņēmumu un arī turpmāk novada attīstības pamatvirzieni ir mazo uzņēmumu attīstība lauksaimniecībā, mežizstrādē un kokapstrādē.

Derīgo izrakteņu ieguves teritorijas. Balvu novada Teritorijas plānojumā tiek plānotas divas jaunas derīgo izrakteņu ieguves teritorijas: Lutinānu purva kūdras atradne Briežuciema un Lazdulejas pagastu teritorijā un Peikstulnīcas – Salas purva kūdras atradne Krišjāņu pagasta teritorijā. Derīgo izrakteņu ieguve ir darbība, kas noteikti ietekmē vidi, gan hidroloģisko režīmu, gan ainavas, gan tiek zaudēta dabas vērtības. Tāpēc par to tiešo ietekmi uz vidi vērtē katras atradnes ieguves projekta laikā atbilstoši normatīvajiem aktiem.

Mežsaimniecības teritorijas. Mežu platības Balvu novadā ir 37,2% no visas novada kopplatības. Paredzēts apmežot neizmantojamās lauksaimniecības zemes, tādējādi notiks meža teritoriju paplašināšana, kam būs pozitīva ietekme.

Balvu novada teritorijas plānojums izceļ dabas teritorijas, ietverot arī parkus, zaļās zonas un citas rekreācijas nozīmes objektu teritorijas. Tā noteikti ir pozitīva nozīme uz dabas vērtību saglabāšanu ārpus aizsargājamam dabas teritorijām. Izmantošanas veids rekreācijas teritorijas, kā, piemēram, īpaši veidotas un labiekārtotas publiski pieejamas teritorijas daudzveidīgas iedzīvotāju aktīvās un pasīvās atpūtas iespēju nodrošināšanai,

tai skaitā ar tūrisma un atpūtas industriju saistītiem uzņēmumiem, var atstāt gan pozitīvu, gan arī negatīvu (ūdens piesārņojums, atkritumi) ietekmi uz vidi.

Lauksaimniecības teritorijas ir zemes vienības ar vai bez apbūves, kur primārā izmantošana paredzēta laukkopības un lopkopības produktu ražošanai savam patēriņam vai pārdošanai, to uzglabāšanai, vai daļējai apstrādei, bet sekundārās ir citas zemes izmantošanas, kas saistītas ar lauksaimnieciskās darbības dažādošanu un alternatīvām – lauku tūrismu, amatniecību, lauksaimniecības produkcijas pārstrādi, sezonas dzīvošanu u.c. Šis izmantošanas veids ietver trīs veidu teritorijas ar atšķirīgiem apbūves tehniskajiem rādītājiem un citām teritorijas izmantošanas prasībām: lauksaimniecības teritorijas, mazsaimniecību lauksaimniecības teritorijas un mazdārziņu teritorijas. Lauksaimniecības teritorijas izmantošanas veidi var atstāt negatīvu ietekmi uz vidi (atkritumi, ūdens piesārņojums).

Tabulās 7.1 un 7.2. ir apkopotas iespējamās būtiskās ietekmes uz vidi.

Tabula 7.1. Iespējamās būtiskās tiešās ietekmes

Balvu novada TP plānotā zemes izmantošana	Gaiss	Ūdens	Augsne	Bioloģiskā daudzveidība	Kultūras mantojums	Cilvēku veselība
Apdzīvojuma struktūras attīstība	0	+/-	0	+	0	0
Infrastruktūras attīstība:						
-Transporta infrastruktūras attīstība	+/-	?	?	?	+	+/-
-Ūdenssaimniecības attīstība	0	+	+	+	0	+
Ražošanas objekti	?	?	?	?	0	+/-
Derīgo izrakteņu ieguve	0	0/-	0/-	-	0	0
Mežsaimniecības teritorijas: apmežošana	+	+	0	+/-	0	0
Dabas teritorijas	+	+	0	+	+	+
Rekreācijas teritorijas	+	0/-	0/-	+/-	+	+
Lauksaimniecības teritorijas	0	0/-	0/-	+/-	0	0

- negatīva ietekme
- + pozitīva ietekme uz vidi, ievērojot normatīvo aktu prasības
- +/- iespējama gan pozitīva, gan negatīva ietekme, atkarībā no tehniskā risinājuma
- 0 ietekme nav būtiska vai tā ir neitrāla
- 0/- iespējama gan neitrāla, gan negatīva ietekme, atkarībā no tehniskā risinājuma
- ? nav pietiekamu datu novērtēšanai

Tabula 7.2. Plānošanas dokumenta izvirzīto mērķu ietekme uz vides stāvokli

Balvu novada TP izvirzītās attīstības virzieni	Vides indikatori	Izvirzītie mērķi un vides stāvoklis
Apdzīvojuma struktūru attīstība	Apdzīvojamo teritoriju īpatsvars	Kopumā tiek plānots apdzīvojamo teritoriju ievērojams samazinājums (~42%), jo ciemiem samazinātas ciemu robežas. Tomēr atvēlētajās teritorijās varētu notikt būvniecība. Verpuļeva, kas iepriekšējā plānojumā tas bija noteikta kā mazdārziņu teritorija, plānojumā tiek noteikta kā ciems. <i>Stāvoklis var uzlaboties/pasliktināties</i>
	Mājokļu skaits	
Ražošanas objektu teritorijas	Novadīto piesārņojošo vielu ūdenī daudzums (N un P tūkst. tonnas gadā)	Attīstoties attiecīgiem ražošanas veidiem, var pieaugt novadītā piesārņojuma daudzums Daugavas upju baseinā <i>Stāvoklis var nemainīties/pasliktināties</i>
Derīgo izrakteņu ieguves teritorijas	Derīgo izrakteņu ieguves apjomi	Tiek plānotas divas jaunas kūdras atradnes. Derīgo izrakteņu ieguves vietās vides stāvoklis noteikti mainīsies, tā būtiskumu jāvērtē pirms praktiskās ieguves. Samazināsies derīgo izrakteņu apjomi. <i>Stāvoklis var pasliktināties</i>
Infrastruktūras attīstība (tehniskā apbūve)	Iedzīvotāju īpatsvars, kuri izmanto centralizētu ūdens apgādi un kanalizāciju (%)	<i>Stāvoklis uzlabosies</i>
	Ūdens zudumi centralizētās apgādes sistēmā (%)	<i>Stāvoklis uzlabosies</i>
	Novadīto piesārņojošo vielu ūdenī daudzums (N un P tūkst. tonnas gadā)	Attīstoties attiecīgiem ražošanas veidiem, var pieaugt novadītā piesārņojuma daudzums Daugavas upju baseinu apgabalā. <i>Stāvoklis var nemainīties/pasliktināties</i>
	Pārstrādei nodoto atkritumu daļa attiecībā pret radīto sadzīves atkritumu daudzumu (%)	<i>Stāvoklis uzlabosies</i>
	Ceļu aizņemtās platības	Jaunā Balvu apvedceļa izbūves gadījumā tiks palielinātas ceļu aizņemtās teritorijas, kas nosaka, ka tur pieaugs trokšņa līmenis, radīsies jauna ainavas fragmentācija,

		<p>bioloģiskās daudzveidības samazināšanās u.c. ietekmes.</p> <p><i>Stāvoklis var pasliktināties</i></p>
	Vides kvalitāte Balvu pilsētā	<p>Samazināsies gaisa piesārņojums un trokšņu līmenis, uzlabosies cilvēku drošība.</p> <p><i>Stāvoklis uzlabosies</i></p>
Lauksaimniecības teritorijas	Ūdens objektu stāvoklis (ūdens objektu sadalījums- augsta, laba, vidēja, slikta un ļoti slikta kvalitāte)	<p>Lauksaimniecība ir viena no galvenajām ekonomiskajām nozarēm, kas ietekmē ūdens kvalitāti un bioloģisko daudzveidību. Tādējādi ūdens kvalitāte Daugavas upju baseina apgabalā varētu arī neuzlaboties.</p> <p><i>Stāvoklis var nemainīties/pasliktināties</i></p>
	Viesu māju skaits	<p>Tūrisma nozarei attīstoties bez attiecīgas infrastruktūras var pasliktināt vides stāvokli (ūdens piesārņojums, atkritumi).</p> <p><i>Stāvoklis var nemainīties/pasliktināties</i></p>
Dabas un rekreācijas teritorijas	Īpaši aizsargājamo teritoriju īpatsvars	<p>Teritorijas plānojums paredz pēc iespējas saglabāt neskartas un nepārveidotas visas esošās aizsargājamās dabas teritorijas. Plānotā apbūve neskar dabas aizsardzības teritorijas.</p> <p><i>Stāvoklis nemainīsies</i></p>
	Labiekārtotu teritoriju skaits	<p>Īpaši veidotas un labiekārtotas publiski pieejamas teritorijas daudzveidīgas iedzīvotāju aktīvās un pasīvās atpūtas iespēju nodrošināšanai, tai skaitā ar tūrisma un atpūtas industriju saistītiem uzņēmumiem, var atstāt gan pozitīvu, gan arī negatīvu (ūdens piesārņojums, atkritumi) ietekmi uz vidi.</p> <p><i>Stāvoklis var uzlaboties/pasliktināties</i></p>
Meži	Mežu platības (ha)	<p>Paredzēts apmežot neizmantojamās lauksaimniecības zemes, tādējādi notiks meža teritoriju paplašināšana</p> <p><i>Stāvoklis uzlabosies</i></p>
	Viesu māju skaits	<p>Tūrisma nozarei attīstoties bez attiecīgas infrastruktūras var pasliktināties vides stāvoklis (var pieaug atkritumu daudzumi, ūdens piesārņojums).</p> <p><i>Stāvoklis var nemainīties/pasliktināties</i></p>

7.2. NETIEŠĀS IETEKMES

Netiešās ietekmes veidojas mijiedarbības starp vidi un tiešām ietekmēm rezultātā (piemēram, skābo lietu veidošanās rūpnieciskos izmešus ievadot atmosfērā, pazemes un virszemes noteces režīma izmaiņas mežu izciršanas rezultātā).

Lai gan Balvu novada plānojuma apdzīvojuma struktūras attīstība paredz apdzīvojamo teritoriju samazinājumu, tomēr prakse rāda, ka pieaugot iedzīvotāju skaitam, attiecīgi novērojams piesārņojuma slodzes pieaugums.

Autoceļu infrastruktūras intensīva izmantošana var palielināt satiksmes plūsmas intensitāti, līdz ar to var palielināties gaisa piesārņojums.

Uzlabojot transporta infrastruktūru cilvēki vairāk var izmantot interneta pakalpojumus, tādējādi mazāk nepieciešams lietot transportu, lai veiktu darījumus. Tas dod iespēju samazināt izmešus gaisā. Izmantojot velosipēdus, aktīvi kustoties, arī cilvēku veselība var uzlaboties.

Zemes izmantošanas veidiem var būt dažādas netiešās ietekmes. Lauksaimniecības apakšnozares ir ļoti daudzveidīgas, piemēram, cūkkopības attīstība var radīt problēmas atkritumu apsaimniekošanas nozarei, nepieciešamību pēc dažādām atkritumu utilizācijas jaudām.

Derīgo izrakteņu ieguve var radīt ietekmi uz hidroloģiskiem režīmiem.

Attīstot tūrisma nozari un pieaugot apmeklētāju plūsmai, palielinās arī slodze uz ūdens resursiem (nepieciešamība pēc rezerves jaudām, lai tūrisma sezonā attīrītu lielāku notekūdeņu daudzumu), pieaug transporta plūsma, atkritumu apjoms.

Attīstoties uzņēmējdarbības videi, var tikt netieši veicināta gaisa, ūdens un trokšņa piesārņojuma palielināšanās.

NATURA 2000 teritorijās netiek plānota intensīva tūrisma attīstība, tāpēc nav plānota negatīva ietekme uz tām. Saimnieciska darbība, tais skaita tūrisma attīstība, šajās teritorijās plānota saskaņā ar normatīvajiem aktiem.

Jaunu teritoriju apbūve, īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tiešā tuvumā, veicot zemes transformāciju, samazina dabas pamatnes platības un savvaļas sugu dzīvotņu platības. Īpaša uzmanība jāpievērš apbūves paplašināšanai īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tuvumā, jo būvniecības procesa zemes vibrācijas, troksnis, putekļu piesārņojums var ietekmēt jutīgu sugu dzīvotnes.

7.3. ĪSLAICĪGĀS, VIDĒJI ILGĀS UN ILGLAICĪGĀS IETEKMES

Plānošanas dokumentos paredzētās darbības pēc to ietekmes ilguma var iedalīt īslaicīgas, vidēji ilgās un ilglaicīgas ietekmes darbībās. Tā kā novada teritorijas plānojums ir vērsts uz vidēju vai pat ilgtermiņa zemes lietojuma attīstību, tad galvenā ietekme tomēr būs vērojama ilgākā laika posmā.

Īslaicīgās ietekmes. Par īslaicīgas ietekmes darbībām var uzskatīt plānošanas dokumentos paredzēto ražošanas teritoriju un apbūves teritoriju celtniecības darbu veikšanu. Balvu novada TP paredz komunālo saimniecību infrastruktūras uzlabojumus, iespējamus jaunu ceļu būvniecību darbus, u.c. Galvenās problēmas ir troksnis, zemesdzes bojājumi, putekļu emisija, būvgruži. Lielākā daļa šo faktoru tiek neutralizēti līdz ar darbības izbeigšanos. Taču atkarībā no objekta pēc tam var turpināties cita veida ilglaicīgās ietekmes.

Par īslaicīgu ietekmi uz vidi var uzskatīt arī apmeklētāju skaita sezonālās svārstības, kas rodas pateicoties tūrismam un rekreācijai. Katrā noteiktā gadījumā ir jāizvērtē, vai īslaicīgās ietekmes rezultātā netiek iznīcinātas sugas vai biotopi.

Vidēji ilgās ietekmes. Par vidēji ilgām var uzskatīt mežizstrādes darbus, kur pēc koku izciršanas (radot ietekmi uz bioloģisko daudzveidību un ainavu, ūdens ekosistēmām), tiek veikti mežaudžu atjaunošanas un kopšanas darbi.

Ilglaicīgās ietekmes Ilglaicīgās ietekmes saistītas ar ilgtermiņa zemes izmantošanu saimnieciskām vajadzībām, piemēram, intensīva lauksaimniecības zemju izmantošana. Tāpat ilglaicīga ietekme būs zemju transformācijai par ražošanas teritorijām, apbūvi vai transporta ceļiem, kā arī neizmantojamo lauksaimniecības zemju transformācijai par mežiem. Arī derīgo izrakteņu ieguve rada ilglaicīgas ietekmes. Šādi pasākumi rada ietekmi ne tikai konkrētajā pasākuma realizācijas vietā, bet atstāj ietekmi arī uz apkārtējās teritorijas vides kvalitāti un teritorijas attīstību. Tieši ilglaicīgās ietekmes var atstāt būtiskāko ietekmi uz cilvēku veselību, ainavu, saimnieciskās darbības iespējamību teritorijā.

Plānošanas dokumentā ietverto uzdevumu īstenošanā konsekventi jāievēro normatīvo aktu izvirzīto nosacījumu ievērošana, pretējā gadījumā īslaicīgās un vidēji ilgās ietekmes var pārvērsties ilglaicīgajās ietekmēs.

7.4. SUMMĀRĀS (KUMULATĪVĀS) IETEKMES

Summārās (kumulatīvās) ietekmes veidojas ilgstoši uzkrājoties vidē ietekmēm, kuras radušās cilvēku darbības rezultātā. Tā kā Balvu novada teritorijas plānojumā ir ievēroti galvenie normatīvie akti attiecībā uz vides aizsardzību, ņemti vērā institūciju sniegtie nosacījumi un sabiedrības viedoklis, var uzskatīt, ka to summārā ietekme uz vidi un iedzīvotāju dzīves kvalitāti būs pozitīva, salīdzinot ar iespēju, ja plānošanas dokuments netiktu izstrādāts un īstenots. Tomēr pirms konkrētās darbības veikšanas jāizvērtē katras darbības iespējamā ietekme vai jāveic ietekmes uz vidi novērtējums atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Ievērojot plānošanas dokumentos noteiktās vides prasības, ietekme uz vidi varētu tikt minimizēta un līdz ar to vides kvalitāte novadā varētu uzlaboties.

8.IETEKMES UZ VIDĪ SAMAZINOŠIE PASĀKUMI

Galvenais nosacījums ietekmes uz vidi samazināšanai ir Eiropas Savienības un nacionālajā likumdošanā izvirzīto prasību ievērošana, t.sk. aizsargjoslu prasību ievērošana. Pirms konkrētu projektu īstenošanas, jāizvērtē to atbilstība likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 1. un 2. pielikumā noteiktajām darbībām, kurām jāveic sākotnējais izvērtējums vai ietekmes uz vidi novērtējums. Ja darbības plānotas NATURA 2000 teritorijās, tām novērtējums jāveic atbilstoši Ministru kabineta 2011.gada 19.aprīļa noteikumiem Nr.300 „Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000)”.

Ietekmes uz vidi samazināšanai nepieciešams izvērtēt un izvēlēties maksimāli vidi saudzējošas metodes un tehnoloģijas, paredzot attiecīgās nozares labāko pieejamo tehnoloģisko paņēmieni izmantošanu.

Lai kompensētu iespējamo slodzi uz Balvu novada teritoriju, samazinātu negatīvu ietekmi uz vidi un nodrošinātu līdzsvarotu novada attīstību, teritorijas plānojumā ietverti vairāki pamatprincipi:

- Galvenais Balvu novada teritorijas izmantošanas veids ir savrupmāju apbūve. Ņemot vērā, ka iedzīvotāju pieaugums ir neliels, nav pamata veidot jaunas plašas apbūves teritorijas;
- Dzīvojamās apbūves teritorijās nav atļauta ar ražošanu saistītu saimniecisko objektu izveide;
- Būvniecību jaunas apbūves teritorijas atļauts uzsākt pēc ielu (ceļu) inženierkomunikāciju izbūves;
- Būvniecība veicama, maksimāli saglabājot esošo kultūrvēsturisko apbūvi, dabas pamatni un esošos kokus;

- Teritoriju apsaimniekošana jāveic atbilstoši objekta specifikai t.sk. vides piesārņojuma novēršana saskaņā ar vides aizsardzības institūciju nosacījumiem, jāparedz teritorija esošo būvju, kas iepriekš tikušas izmantotas un pašlaik ir pamestas vai tiek nepilnīgi izmantotas, tālāka izmantošana, rekultivācija, rekonstrukcija vai nojaukšana.

Balvu novada Teritorijas plānojumā noteikti gadījumi un teritorijas, kur nepieciešama detālplānojuma izstrāde:

- pirms jaunu ražošanas objektu un DUS un GUS būvniecības;
- ja zemes vienību sadalīšanas (apvienošanas) projektā nav iespējams parādīt piekļūšanas, inženierapgādes risinājumus jaunveidojamās zemes vienībās un ja nepieciešams pamatot apbūves parametrus un zemes vienību platības teritorijas plānojumā atļautas izmantošanas un apbūves noteikumu ietvaros;
- pirms jaunu sabiedrisku objektu būvniecības virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas.

Balvu novada Teritorijas plānojumā iestrādātas aizsargjoslas, kuru darbības mehānisms aprakstīts teritorijas plānojumā, ir noteiktas platības, kuru uzdevums ir aizsargāt dažāda veida objektus no nevēlamas ārējās iedarbības, nodrošināt to ekspluatāciju un drošību, pasargāt vidi un cilvēku no kāda objekta kaitīgās ietekmes.

Novadā iespējams veikt virkni dabas un vides aizsardzības pasākumu, kuru efektivitāte parasti ir proporcionāla ieguldīto līdzekļu un resursu apjomam. Pie tādiem pasākumiem pieder sabiedrības informēšana, izglītošana, vides aizsardzības kampaņas, investīcijas vides aizsardzībā. Šie pasākumi ir uzskatāmi par vides politikas realizāciju un ir ārpus teritorijas plānojuma nosacījumiem, taču atstāj vienu no lielākajām ietekmēm uz vides kvalitāti.

Balvu novada Teritorijas plāna ieviesējiem ir jāseko līdz un jāievēro gan vides aizsardzības normatīvajos aktos iekļautās prasības, gan šī plānojuma Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos izvirzītās prasības.

9. PLĀNOŠANAS DOKUMENTA IESPĒJAMO ALTERNATĪVU IZVELES PAMATOJUMS

Veicot Balvu novada teritorijas esošās izmantošanas analīzi un salīdzinot to ar plānoto teritorijas izmantošanu, kā alternatīvu Balvu novada Teritorijas plānojumam (2012. - 2023) teorētiski var pieņemt – “nulles” variantu, t.i.- tiek saglabāta esošā situācija un netiek izstrādāts teritorijas plānojums vai netiek ievēroti teritorijas plānojumā ietvertie noteikumi.

Ja šāds variants tiktu realizēts, tad sociālās un ekonomiskās sfēras attīstība Balvu novadā var radīt nepārdomātu lēmumu pieņemšanu, neadekvātus problēmu risinājumus, haotisku teritorijas attīstību un vides problēmu saasināšanos. Šāda „nulles” varianta realizācijas gaitā nav iespējams sasniegt tos mērķus, kuri izvirzīti, izstrādājot Balvu novada Teritorijas plānojumu, bez tam tas ir pretrunā ar Latvijas likumdošanu, kas nosaka, ka katrai pašvaldībai ir jāizstrādā teritorijas plānojums.

10. IESPĒJAMĀ PĀRROBEŽU IETEKME

Balvu novada Teritorijas plānojums neveicina pārrobežu piesārņojuma izplatīšanos.

11. IESPĒJAMIE KOMPENSĒŠANAS PASĀKUMI

Kompensējošos pasākumus Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000) tīklam (turpmāk - kompensējošie pasākumi) veic, lai nodrošinātu paredzētās darbības veikšanas vai plānošanas dokumenta īstenošanas negatīvo ietekmju līdzsvarošanu un teritorijas vienotības (viengabalainības) aizsardzību un saglabāšanu.

Veicot Balvu novada Teritorijas plānojuma ietekmes uz vidi stratēģisko novērtējumu un šī vides pārskata sagatavošanu, nav identificēti tādi pasākumi, kuri varētu būtiski ietekmēt novada NATURA 2000 teritorijas, tādēļ kompensēšanas pasākumi nav nepieciešami.

12. TERTORIJAS PLĀNOJUMA MONITORINGA PASĀKUMI

Teritorijas plānojuma īstenošanas monitoringa nepieciešamību nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. Plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringu veic ar nolūku konstatēt teritorijas plānojuma īstenošanas tiešu vai netiešu ietekmi uz vidi, vides pārskatā iepriekš neparedzētu ietekmi uz vidi, kā arī lai nepieciešamības gadījumā izdarītu grozījumus plānošanas dokumentā.

Plānojuma īstenošanas monitoringam izmanto valsts statistikas datus, informāciju, kas iegūta, veicot vides monitoringu, kā arī citu informāciju, kas būs pieejama Balvu novada domei.

Plānojuma izstrādātājs sastāda monitoringa ziņojumu un atzinumā par vides pārskatu noteiktajā termiņā iesniedz to birojā. Monitoringa ziņojumā apkopo pieejamo informāciju un ietver vismaz ar plānošanas dokumenta īstenošanu saistīto vides stāvokļa izmaiņu un to tendenču raksturojumu.

Lai atspoguļotu vides stāvokļa izmaiņas un tendences Balvu novadā saistībā ar plānojuma ieviešanu, tiek ieteikts izmantot vides indikatorus, kuri tika pielietoti šajā Balvu novada teritorijas plānojuma SIVN procesā (tabula 12.1).

Tabula 12.1. Potenciālie vides indikatoru teritorijas plānojuma monitoringam

Balvu novada TP izvirzītās attīstības virzieni	Vides indikatoru
Apdzīvojuma struktūru attīstība	Apdzīvojamo teritoriju īpatsvars
	Mājokļu skaits
Ražošanas objektu teritorijas	Novadīto piesārņojošo vielu ūdenī daudzums (N un P tūkst. tonnas gadā)
Derīgo izrakteņu ieguves teritorijas	Derīgo izrakteņu ieguves apjomi
Infrastruktūras attīstība (tehniskā apbūve)	Iedzīvotāju īpatsvars, kuri izmanto centralizētu ūdens apgādi un kanalizāciju (%)
	Ūdens zudumi centralizētās apgādes sistēmā (%)
	Novadīto piesārņojošo vielu ūdenī daudzums (N un P tūkst. tonnas gadā)
	Pārstrādei nodoto atkritumu daļa attiecībā pret radīto sadzīves atkritumu daudzumu (%)
	Ceļu aizņemtās platības
	Vides kvalitāte Balvu pilsētā
Lauksaimniecības teritorijas	Ūdens objektu stāvoklis (ūdens objektu sadalījums- augsta, laba, vidēja, slikta un ļoti slikta kvalitāte)
	Viesu māju skaits

Dabas un rekreācijas teritorijas	Īpaši aizsargājamo teritoriju īpatsvars
	Labiekārtotu teritoriju skaits
Meži	Mežu platības (ha)
	Viesu māju skaits

Informatīvs materiāls par plānošanas dokumentu realizācijas ietekmes novērtējumu (monitoringu) un ieteicamā monitoringa ziņojuma forma ir pieejami Vides pārraudzības valsts biroja mājas lapā <http://www.vpvb.gov.lv/lv/strategiskais-ivn/monitorings>.

Balvu novada Teritorijas plānojuma īstenošanas monitoringam var izmantot valsts vides monitoringa statistikas datus, kā arī citu pieejamu informāciju. Vides monitoringa programma, kura ir apstiprināta ar vides ministra 2010. gada 19. aprīļa rīkojumu Nr.121 „Par Vides monitoringa programmu”, sastāv no sekojošām sadaļām:

- gaisa monitoringa programma;
- ūdeņu monitoringa programma;
- zemes monitoringa programma;
- bioloģiskās daudzveidības monitoringa programma.

KOPSAVILKUMS

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums ir procedūra, kas veicama likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un tam pakārtotajos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, lai novērtētu plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamo ietekmi uz vidi un lai izstrādātu priekšlikumus nelabvēlīgas ietekmes novēršanai vai samazināšanai, kā arī lai nodrošinātu sabiedrības informēšanu un iesaistīšanu plānošanas dokumenta izstrādāšanas procesā. Balvu novada Teritorijas plānojuma 2012. - 2023.gadam ietekmes uz vidi stratēģiskā novērtējuma Vides pārskats izstrādāts vienlaikus ar teritorijas plānojuma izstrādi.

Balvu novada teritorijas plānojuma vides aizsardzības mērķis ir risināt Balvu novadam nozīmīgas vides problēmas, veicināt bioloģisko daudzveidību, saglabājot vai atjaunojot noteiktiem biotopiem un sugām „labvēlīgu aizsardzības statusu” NATURA 2000 teritorijas dabas liegumos.

Plānojumā paredzēto darbību ietekme uz vidi ir neitrāla vai pozitīva, jo netiek paredzēta saimnieciskās darbības attīstība dabas liegumu tuvumā vai būtisks apbūves teritoriju palielinājums pagastā. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas ir izveidotas ar MK noteikumiem, uz tām attiecas normatīvie akti, un teritorijas plānojumā tiek ievērotas šo dokumentu prasības.

Plānošanas dokumenta realizācija kopumā uzlabos vides stāvokli novadā, kā arī veicinās teritorijas sakārtotību, potenciālo resursu izmantošanu, vides un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu. Savukārt, ja Teritorijas plānojums netiktu īstenots, vides stāvokli varētu pasliktināt zemes īpašumu fragmentācija, normatīvo aktu neievērošana aizsargjoslās un aizsargājamās teritorijās, ainavas degradācija, patvaļīga būvniecība.

Nozīmīgākās vides problēmas, kas perspektīvā varētu būt saistītas ar plānojuma īstenošanu, ir tūristu skaits (līdz ar to arī transporta plūsmas, atkritumu daudzums) pieaugums. Tūrisma infrastruktūras attīstība, vienlaikus veicinot komunālās, sociālās, transporta un sakaru infrastruktūras attīstību, varētu palielināt ietekmi uz vidi, toties radītu papildus iespējas teritorijas izmantošanai atpūtai un vides izglītībai dabā.

Būtiska ietekme uz vidi var būt no Teritorijas plānojumā paredzētās Balvu apvedceļa trases realizācijas. Jaunu ceļu būve var nodarīt zaudējumus bioloģiskai daudzveidībai, iespējams, augsnes un ūdens kvalitātei. No otras puses, apvedceļš var uzlabot vides kvalitāti attiecībā uz cilvēka veselību, drošību, troksni un gaisa kvalitāti Balvu pilsētā.

Attīstot satiksmes infrastruktūru, jāveic sākotnējais ietekmes uz vidi novērtējums un/vai ietekmes uz vidi novērtējums, ja to nosaka normatīvo aktu prasības.

Komunālo saimniecību (ūdens apgāde un notekūdeņi) uzlabojumi dos ieguldījumu ne tikai iedzīvotāju vides kvalitātes uzlabošanai, bet arī samazinās piesārņojuma slodzi uz ūdens ekosistēmām. Balvu novada plānojums paredz ūdenssaimniecības sakārtošanu tajās vietās, kur šis jautājums līdz galam vēl nav atrisināts vai būtu uzlabojams (Balvu pilsēta, Tilža, Kubuli, Bērzpils, Briežuciems).

Ražošanas objektu teritorijas, kurās ietvertas ir rūpnieciskās ražošanas būves un teritorijas, arī lauksaimniecības ražošanas uzņēmumu apbūve, ir teritorijas, kuras atkarībā no uzņēmējdarbības veida var radīt jaunu piesārņojuma slodzi.

Vides pārskatā ir parādītas iespējamās rīcības potenciālās ietekmes minimizēšanā.

Vides pārskatā netiek paredzēts, ka, īstenojot Balvu novada teritorijas plānojumu, tiks negatīvi ietekmētas NATURA 2000 teritorijas, un tāpēc arī kompensējošie pasākumi nav nepieciešami.

Lai izvērtētu Balvu novada Teritorijas plānojuma īstenošanas monitoringu, teritorijā nav paredzēti īpaši pasākumi papildus Valsts vides nacionālā monitoringa programmas pasākumiem.

Izmantotā literatūra

- Balvu novada attīstības programma 2011.-2017;
- Balvu novada teritorijas plānojuma projekts, 1.redakcija, 2011;
- Bērzpils pagasta Vides pārskats, 2008;
- Latgales plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2006.-2026;
- Lazdulejas pagasta Vides pārskats, 2008;
- Upju baseinu apgabalu raksturojums. Antropogēno slodžu uz pazemes un virszemes ūdeņiem vērtējums. Ekonomiska analīze"(Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra), 2005;
- Vides monitoringa programma, LVGMA, 2006.

Latvijas valsts normatīvie akti un starptautiskie dokumenti

- Aizsargjoslu likums, 05.02.1997;
- Atkritumu apsaimniekošanas likums, 29.12.2000;
- Bonnas konvencija (1979) – par migrējošo savvaļas dzīvnieku aizsardzību;
- Likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu”, 30.10.1998
- Likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”, 01.04.1993;
- Sugu un biotopu aizsardzības likums, 16.03.2000;
- Teritorijas attīstības plānošanās likums, 15.10.1998;
- Ūdens apsaimniekošanas likums, 12.09.2002;
- Ministru Kabineta noteikumi Nr. 883 “Vietējas pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi”;
- Ministru Kabineta noteikumi Nr.118,“Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti”, 12.03.2002;
- MK noteikumi Nr.421 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”, 12.05.2000;
- MK noteikumi Nr.135 Dabas lieguma „Lubāna mitrājs” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, 10.02.2009.;
- MK noteikumi Nr.1315 Dabas lieguma „Stompaku purvi” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, 10.10.2009.;
- MK noteikumi Nr.168, Dabas lieguma „ Sitas un Pededzes paliene” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, 06.03,2007;
- MK noteikumiem Nr.264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”,16.03.2010.;

-
- MK noteikumi Nr. 806. „Meža zemes transformācijas noteikumi”, 28.09.2004.;
 - MK noteikumi Nr.888 „Noteikumi par aizsargājamām alejām”, 22.11.2005.;
 - MK noteikumi Nr.1148 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas likums”, 6.10.2009.;
 - MK noteikumi Nr. 421. „Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”, 05.12.2000.;
 - MK noteikumi Nr. 45 „Mikrolietumu izveidošana, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”, 30.01.2001.;
 - Padomes Direktīva 92/43/EEK (Natura 2000);
 - Riodežaneiro konvencija par bioloģisko daudzveidību, (1992).